

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

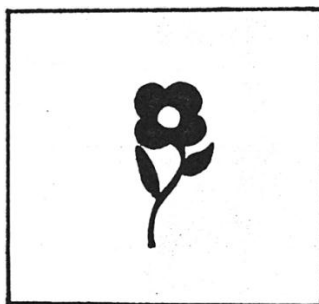
โครงการวิจัยการออกแบบผ้าทอด้วยเทคนิคการผสมผสานเส้นยืนไหมที่พิมพ์ด้วยระบบดิจิทัลกับเส้นพุ่งไหมมัดหมี่อีสาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้ทฤษฎีการออกแบบดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีหลักตามประเด็นให้ครอบคลุมเรื่องที่วิจัย

2.1.1 การออกแบบลายพิมพ์

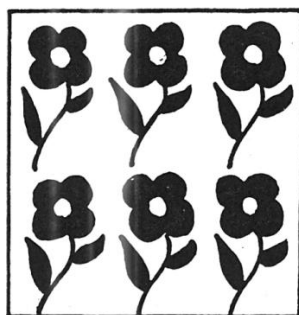
Pattern and Repeat ลายและการซ้ำ

2.1.1.1 ลักษณะการต่อลาย

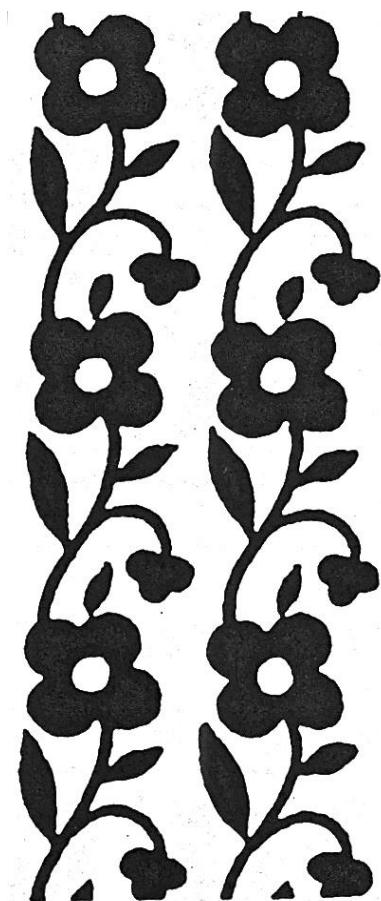

ภาพที่ 2.1 หนึ่งหน่วยของรูปทรงเริ่มต้น

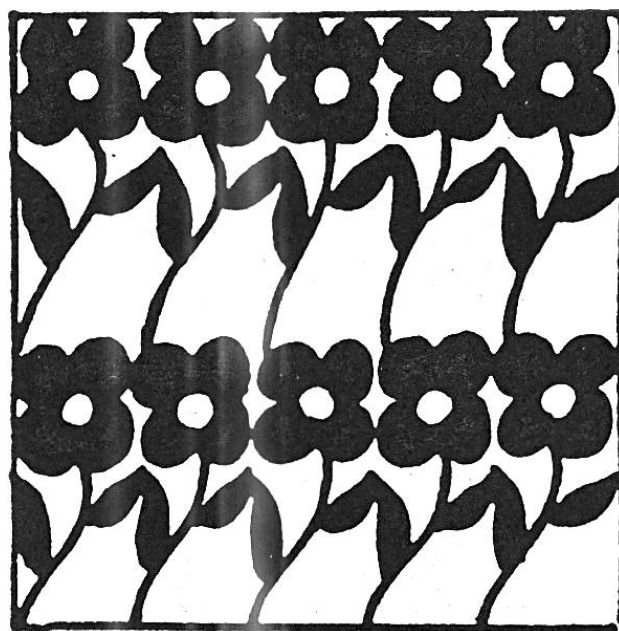
การซ้ำ (Repeat) เกิดจากการนำลาย (Pattern) มาต่อซ้ำกัน

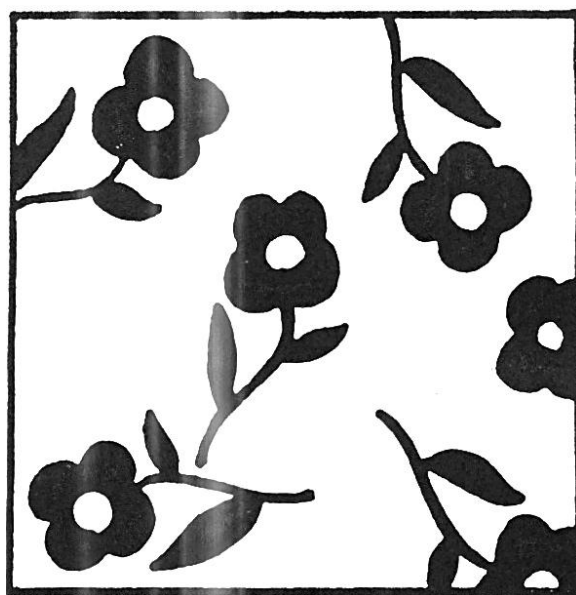
ภาพที่ 2.2 ลักษณะการเรียงแบบตรงแบบไม่ต่อเชื่อม

ภาพที่ 2.3 การเรียงแบบตรงแบบต่อเชื่อมทางแนวตั้ง

ภาพที่ 2.4 การเรียงแบบตรง แบบต่อเชื่อมทางแนวนอน

ภาพที่ 2.5 การเรียงแบบสุ่ม (Random)

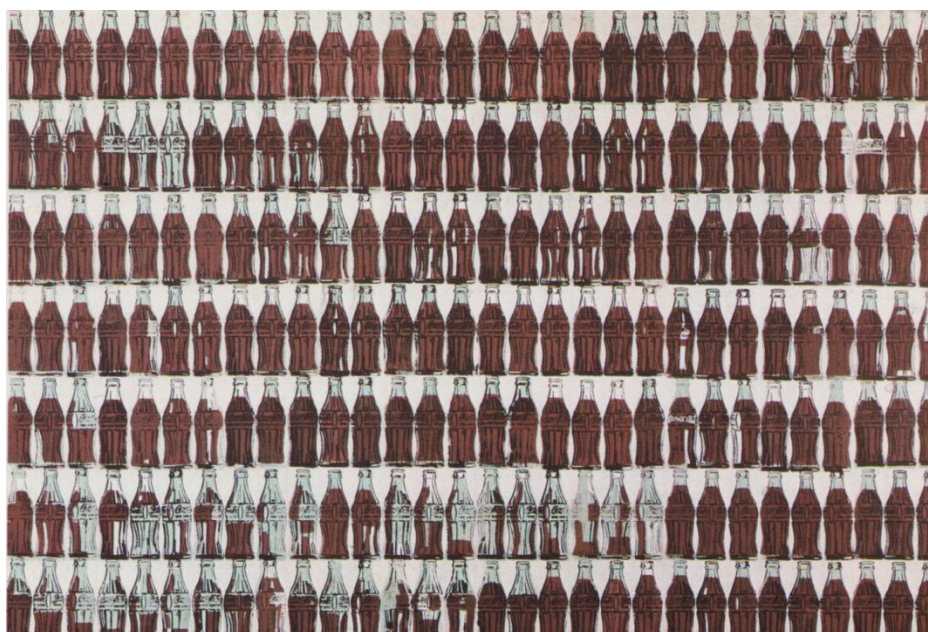

ภาพที่ 2.6 ตัวอย่างลักษณะการเรียงแบบตรงแบบไม่ต่อเชื่อม

ศิลปิน HVASS & HANNIBAL

ภาพที่ 2.7 Repeat หรือหน่วยย่อยของการซ้ำของการเรียงแบบตรงแบบไม่ต่อเชื่อม

ภาพที่ 2.8 ตัวอย่างการเรียงแบบตรงแบบต่อเชื่อมทางแนวนอน

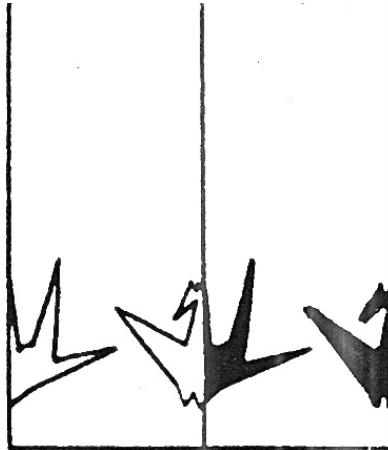
ภาพที่ 2.9 ตัวอย่างการเรียงแบบตรงแบบไม่ต่อเชื่อม

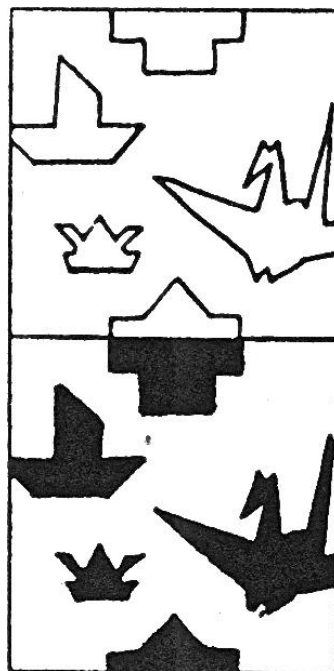
ภาพที่ 2.10 Repeat หรือหน่วยย่อยของการซ้ำของการเรียงแบบตรงแบบไม่ต่อเชื่อม

1) ลักษณะการแบ่ง motif แบบเต็มเต็ม

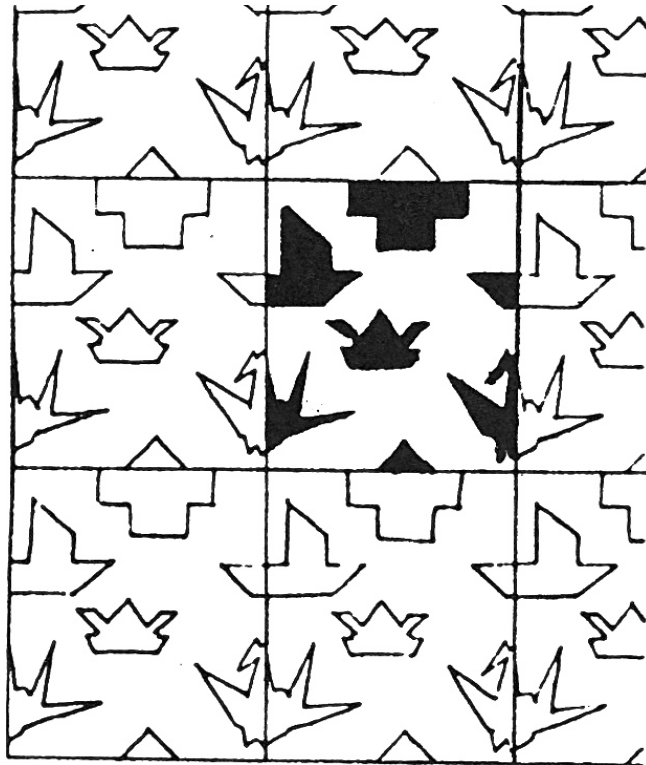
การแบ่ง motif แบบเต็มเต็มคือการแบ่ง motif ของลายออกเป็นส่วนๆ ลายเหล่านี้จะถูกเติมเต็มเมื่อลายครบ repeat ซึ่งลายเหล่านี้สามารถถูกแบ่งออกได้ทางแนวดิ่งและแนวนอน

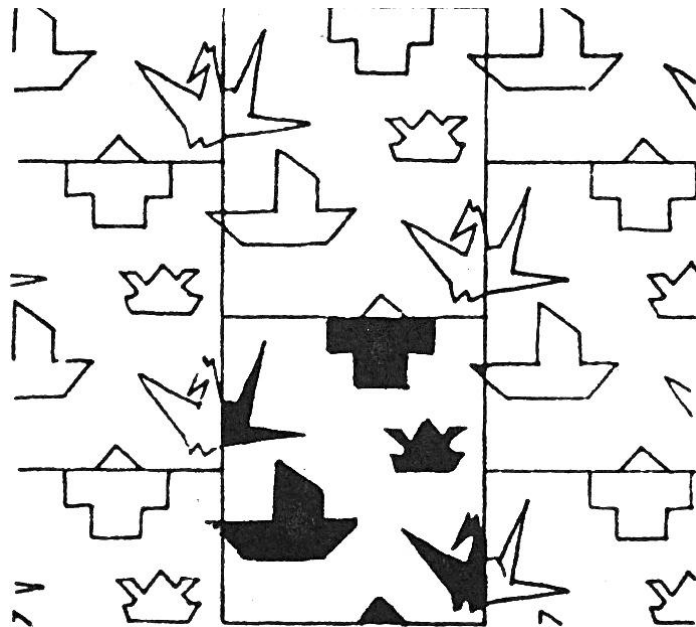
ภาพที่ 2.11 ภาพตัวอย่าง repeat ที่มีการแบ่ง motif ออกเป็นสองส่วนทางแนวดิ่ง

ภาพที่ 2.12 ภาพตัวอย่าง repeat ที่มีการแบ่ง motif ออกเป็นสองส่วนทั้งทางแนวดิ่งและแนวนอน

ภาพที่ 2.13 ภาพตัวอย่าง repeat ที่มีการแบ่ง motif
ออกเป็นสองส่วนทั้งทางแนวตั้งและแนวนอน

ภาพที่ 2.14 ภาพการเรียงแบบ half drop

ภาพที่ 2.15 ตัวอย่างการเรียงลายแบบ half-drop
ศิลปิน Andy Warhol's Cow Wallpaper, 1966

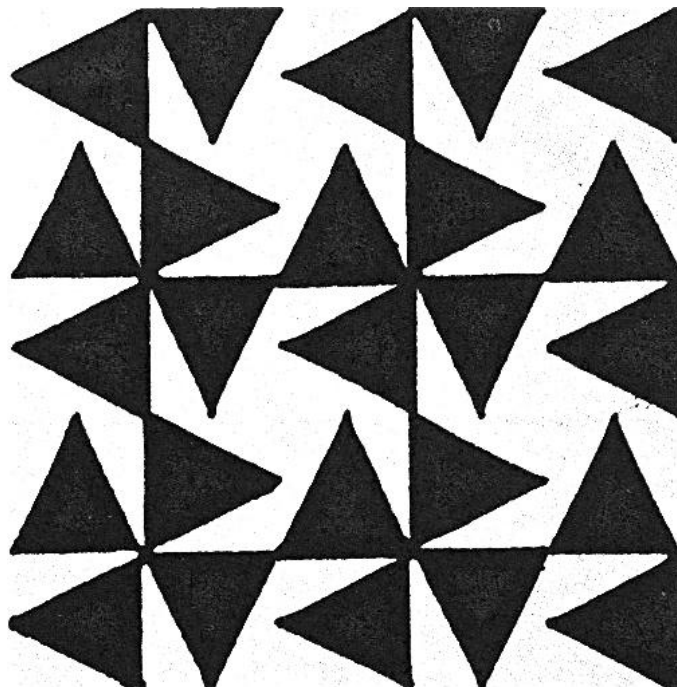
ภาพที่ 2.16 ตัวอย่างการเรียงลายแบบ half-dropผลิตภัณฑ์ของ Marimekko

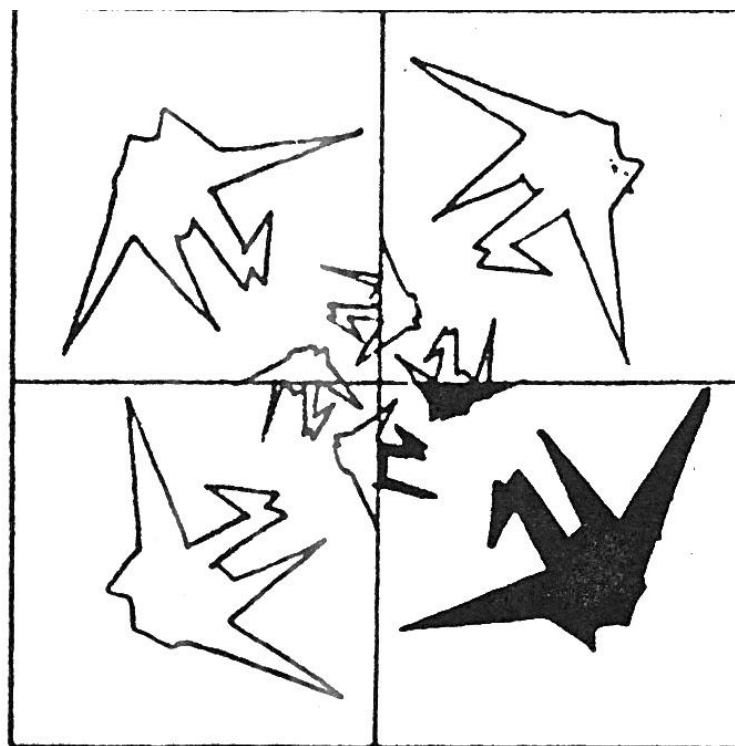
ภาพที่ 2.17 ตัวอย่างการเรียงลายแบบ half-drop ศิลปิน MALOTA

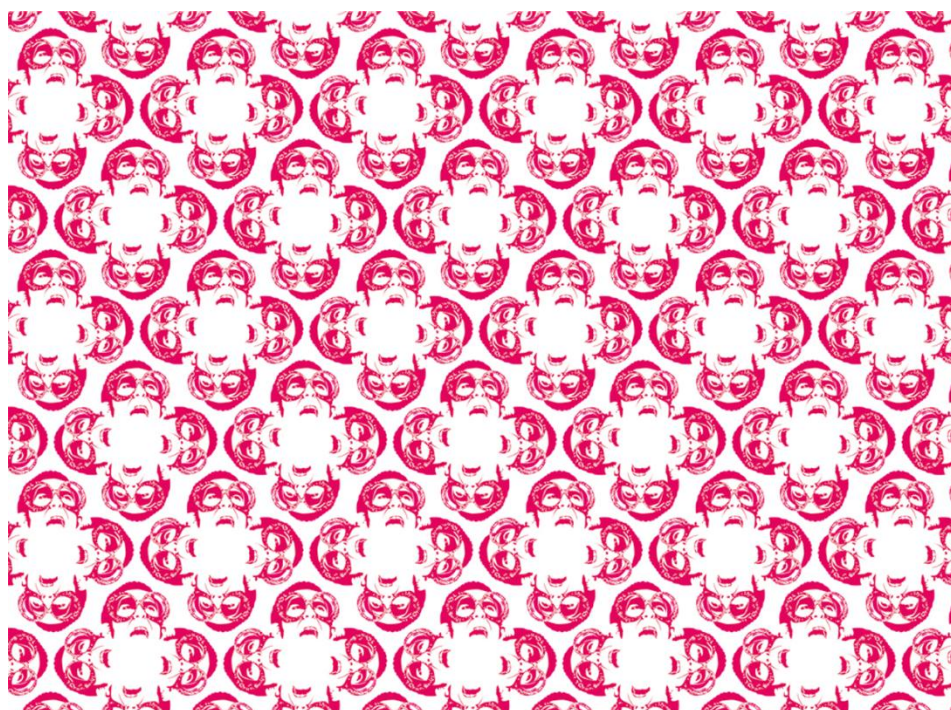
ภาพที่ 2.18 ตัวอย่างการเรียงลายแบบ half-drop ศิลปิน Galina

ภาพที่ 2.19 การเรียงลายแบบกัณฑ์

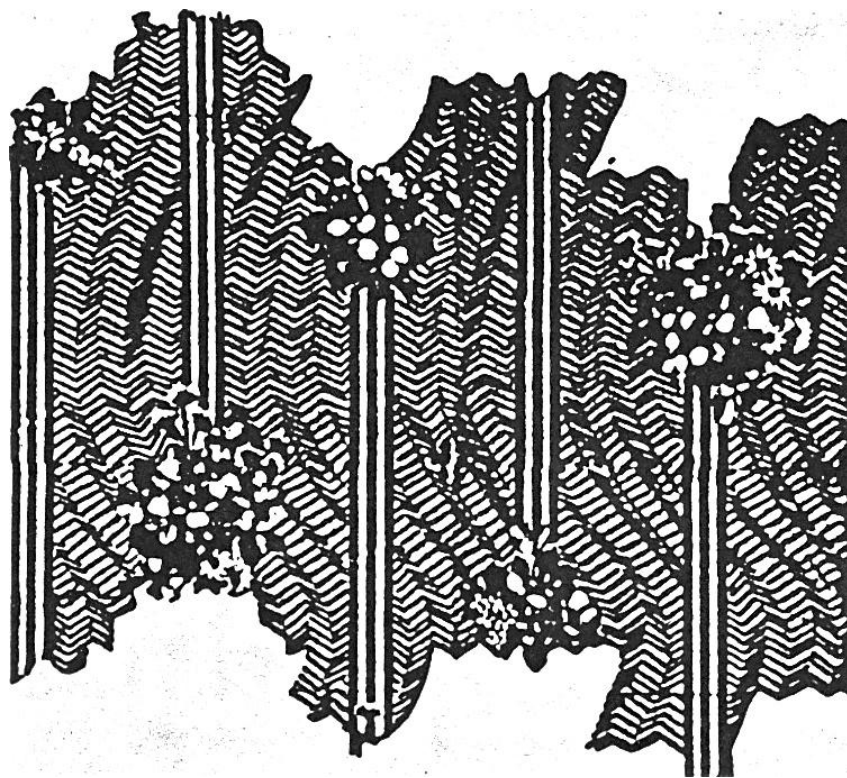
ภาพที่ 2.20 ตัวอย่างการเรียงลายแบบกัณฑ์

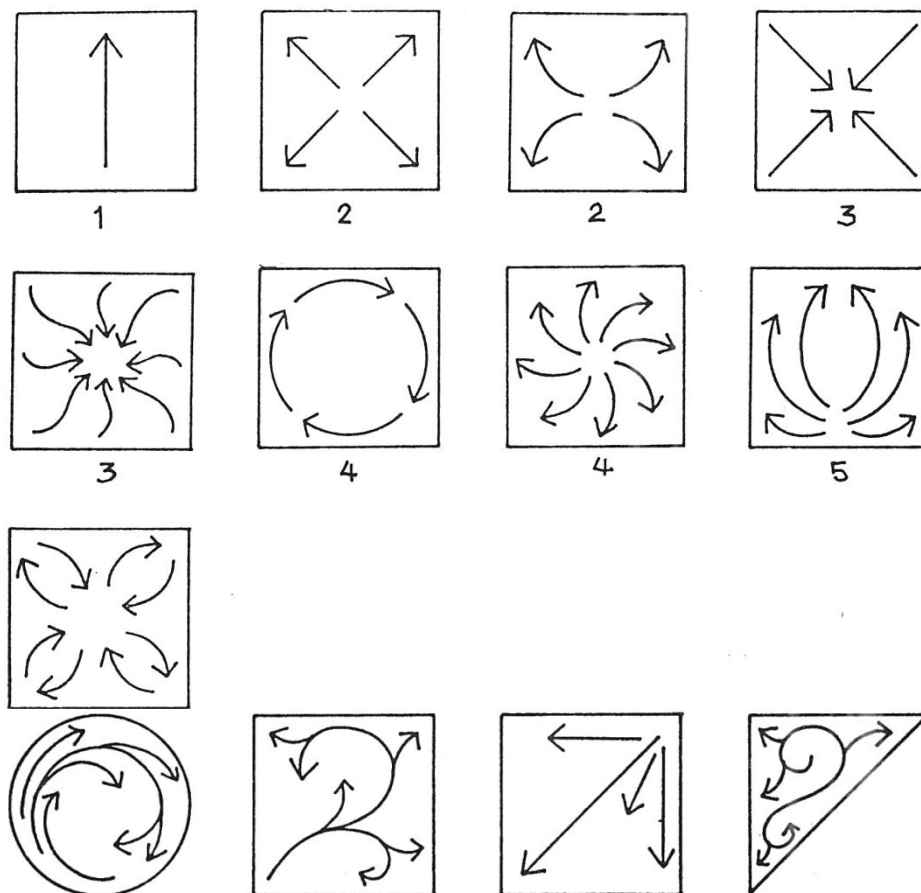
ภาพที่ 2.21 ตัวอย่างการเรียงลายแบบกึ่งหัน ศิลปิน METROFARM

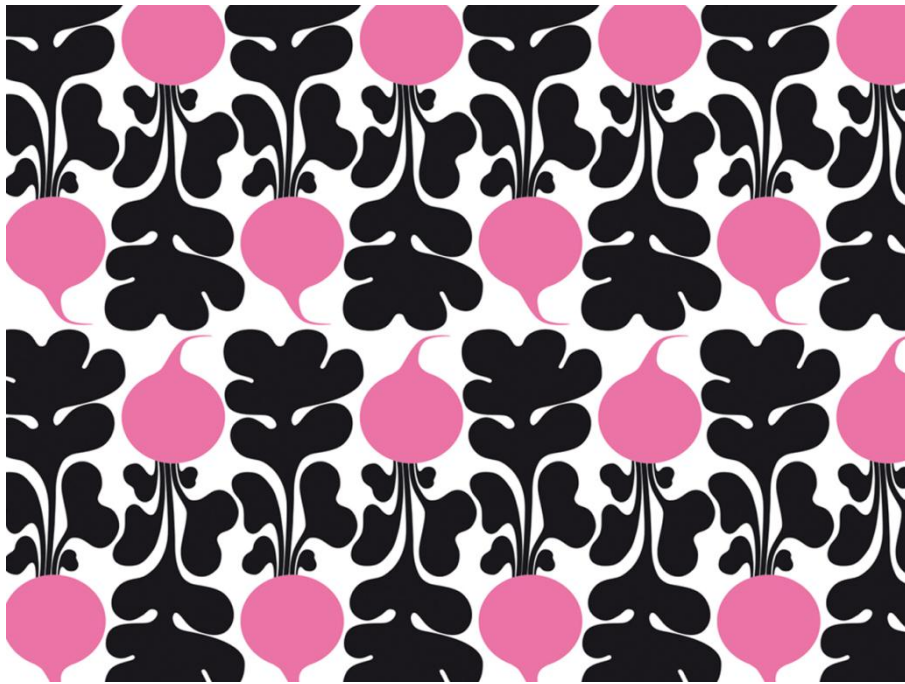
ภาพที่ 2.22 การสร้างความต่อเนื่องของลายหลักด้วยการออกแบบลายประกอบ
ศิลปิน CATALINA ESTRADA

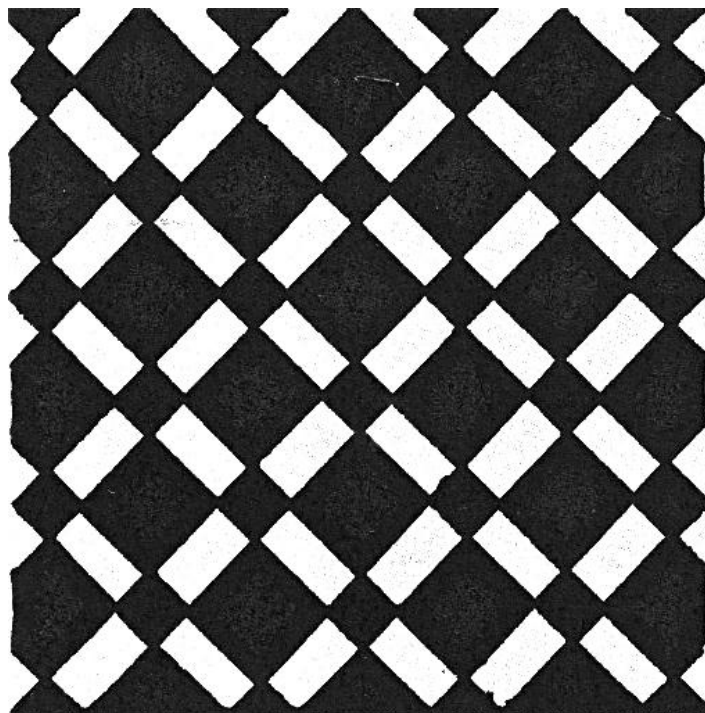
ภาพที่ 2.23 ภาพแสดงการเปรียบเทียบการต่อลายแบบที่ repeat
ไม่ได้เป็นรูปสี่เหลี่ยม เช่นแม่พิมพ์บล็อกไม้หรือทองเหลือง เป็นต้น

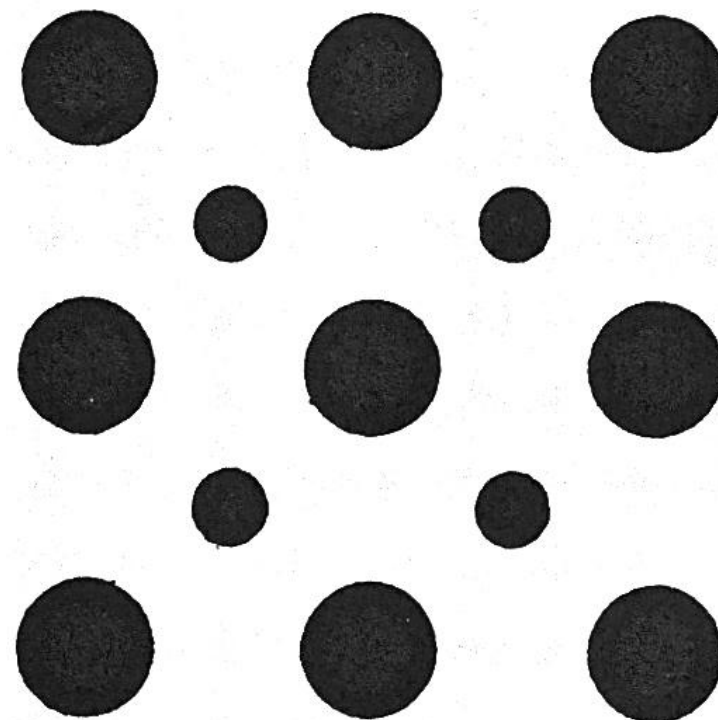
ภาพที่ 2.24 ภาพแสดงทิศทางของลาย ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการหันต้นแบบลาย
หรือ motif ไปในทิศทางต่างๆ

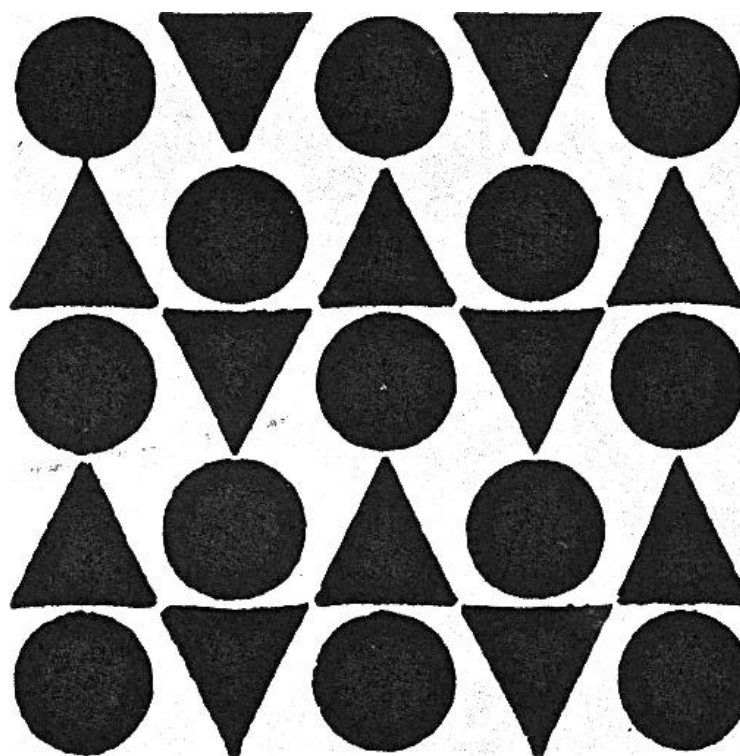
ภาพที่ 2.25 แสดงการเชื่อมต่อลายด้วยการหันต้นแบบลาย (motif) กลับข้างกัน
ศิลปิน LOTTA KUHLHORN

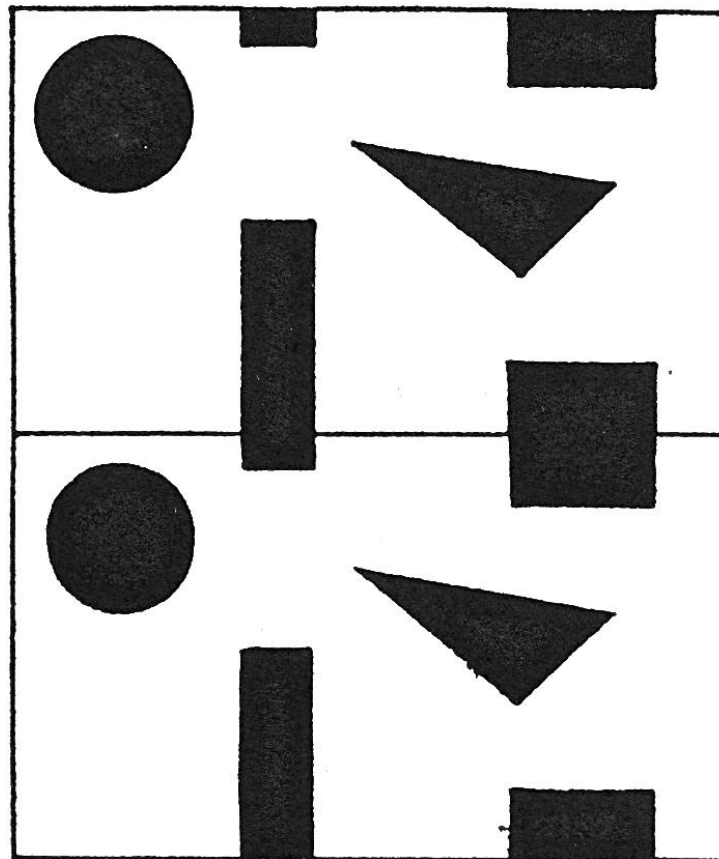
ภาพที่ 2.26 แสดงการเรียงต้นแบบลายในแนวสีเหลี่ยมขนมเปียกปูนหรือรูปเพชร

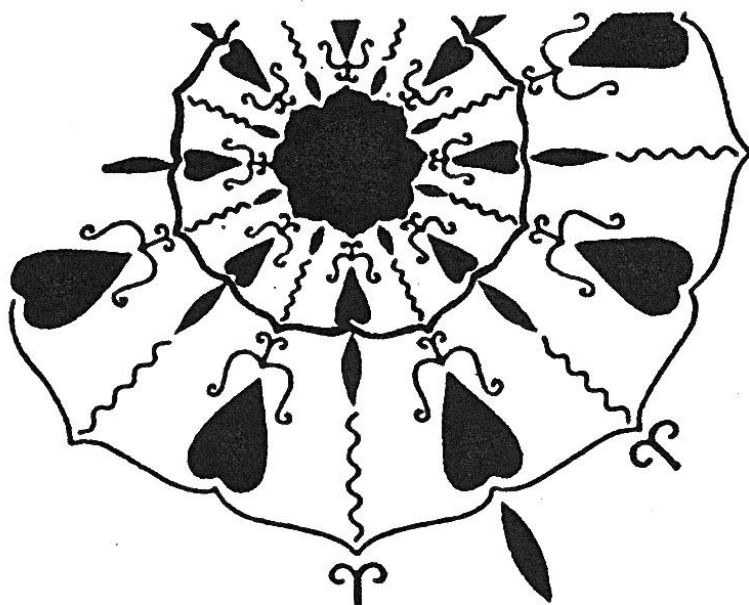
ภาพที่ 2.27 แสดงการสร้างมิติของลายด้วยการเพิ่มและลดขนาดของต้นแบบลาย

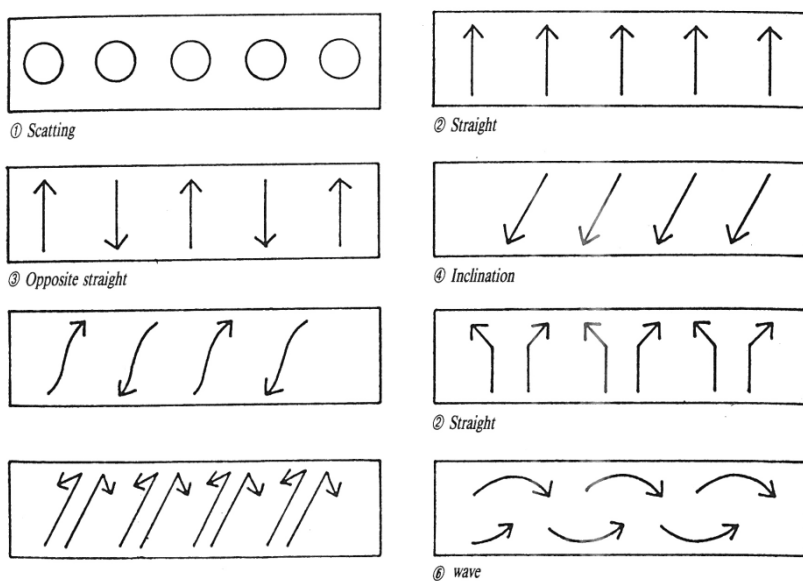
ภาพที่ 2.28 แสดงการผสมต้นแบบลายที่มีรูปร่างต่างกัน

ภาพที่ 2.29 แสดงการซ้ำลาย (repeat)

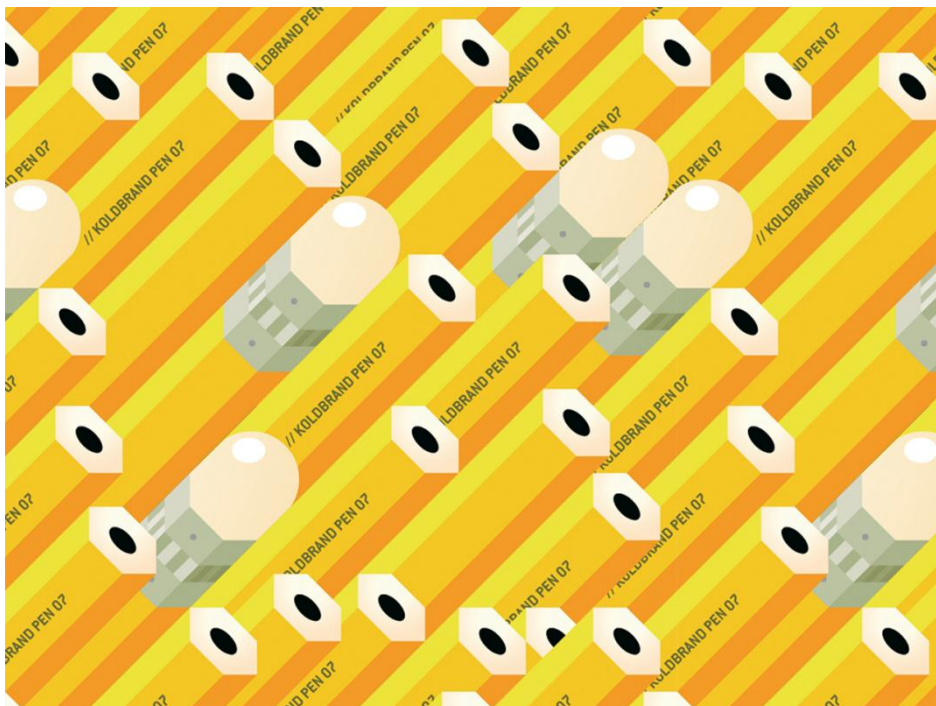
ภาพที่ 2.30 แสดงการขยายลายทางเส้นรัศมี

ภาพที่ 2.31 แสดงทิศทางการเอียงของลายและทิศทางการเคลื่อนของลาย

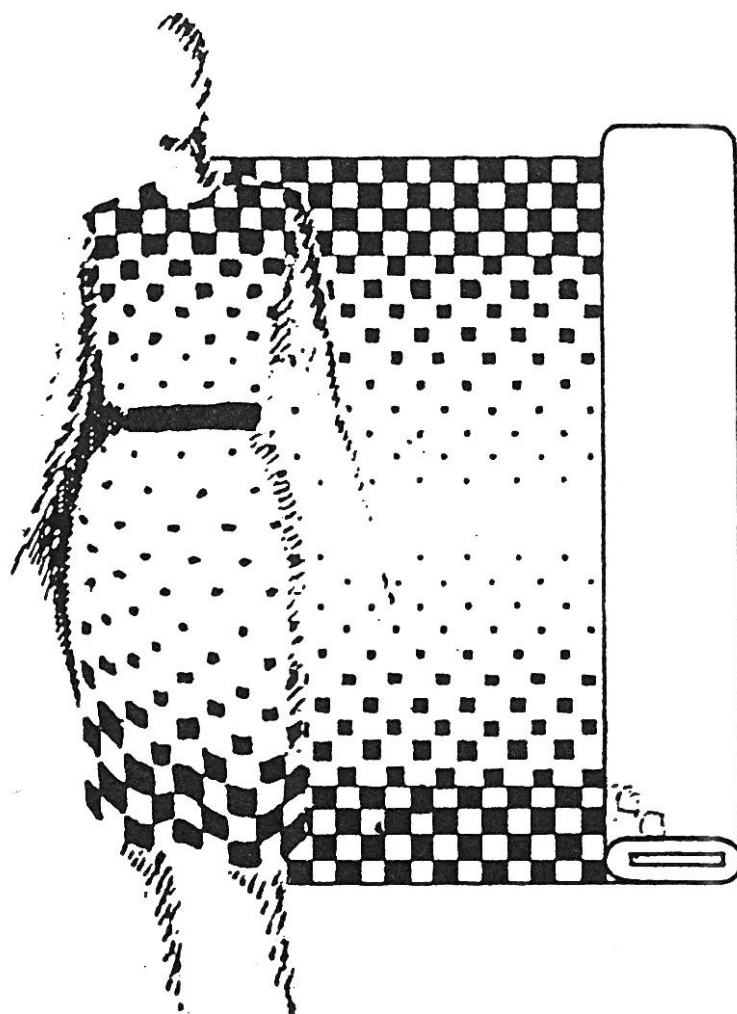

ภาพที่ 2.32 ตัวอย่างการเอียงและเคลื่อนของลาย
ศิลปิน IDIOT COPENHAGEN

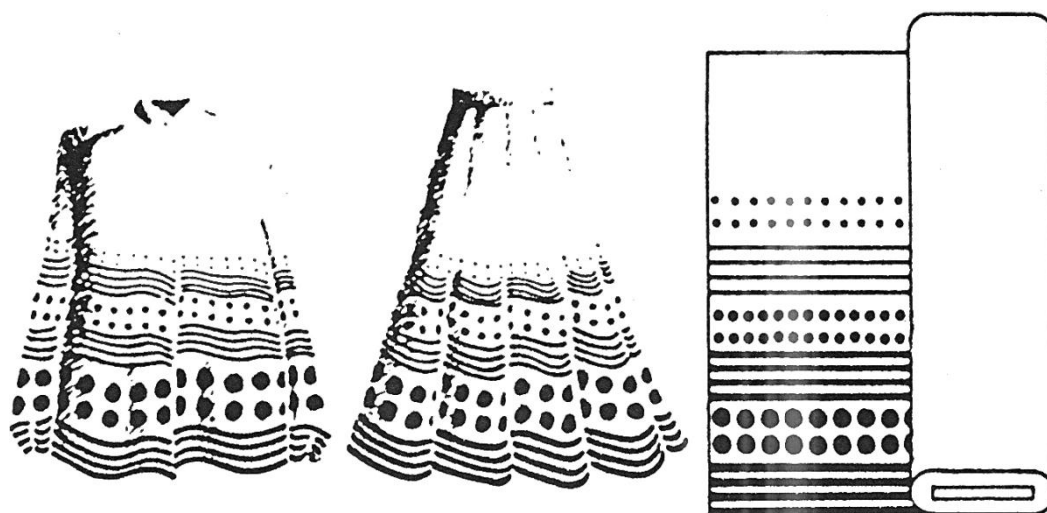

ภาพที่ 2.33 ตัวอย่างการเอียงและเคลื่อนของลาย ศิลปิน KOLDBRAND

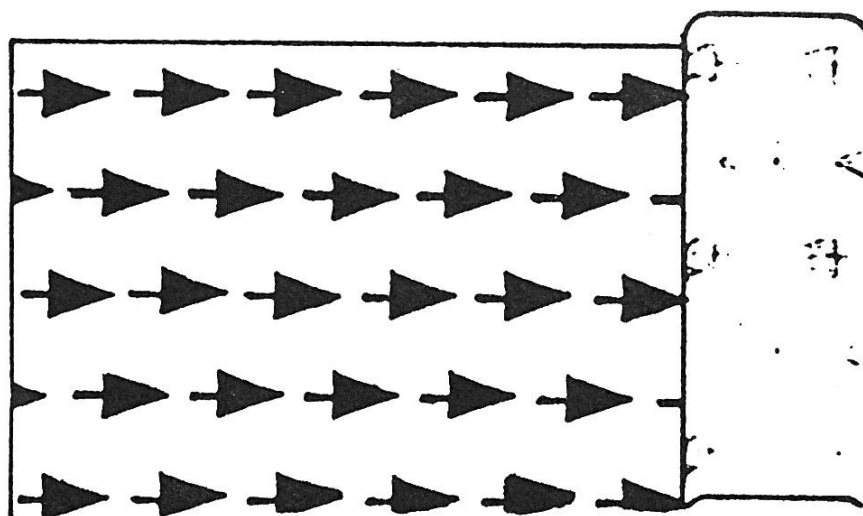
ลายผ้านั้นมักจะออกแบบเพื่อจุดประสงค์ที่ชัดเจนเช่น เพื่อการตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี เพื่อการตัดเย็บเสื้อผ้าเด็ก เพื่อการเป็นเคหะสิ่งทอเช่นผ้าม่าน ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน เป็นต้น ในการออกแบบนี้ นักออกแบบมักจะคำนึงถึงสี ตำแหน่ง และขนาดของลายที่จะไปปรากฏอยู่บนผลิตภัณฑ์สุดท้ายด้วย ตัวอย่างเหล่านี้เป็นตัวอย่างของการวางลายเพื่อนำผ้าไปตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี โดยมีการคำนวณขนาดและตำแหน่งของลายล่วงหน้าไว้แล้ว ว่าต้องการให้อยู่ส่วนใดของผ้า

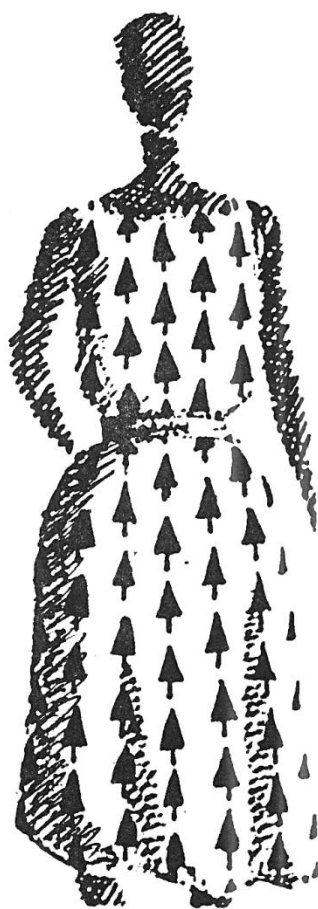
ภาพที่ 2.34 ตัวอย่างลายผ้าที่ได้รับการออกแบบเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ (engineered fabric)

ภาพที่ 2.35 ตัวอย่างลายผ้าที่ได้รับการออกแบบเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ (engineered fabric)

ภาพที่ 2.36 แสดงทิศทางการวางลายผ้า

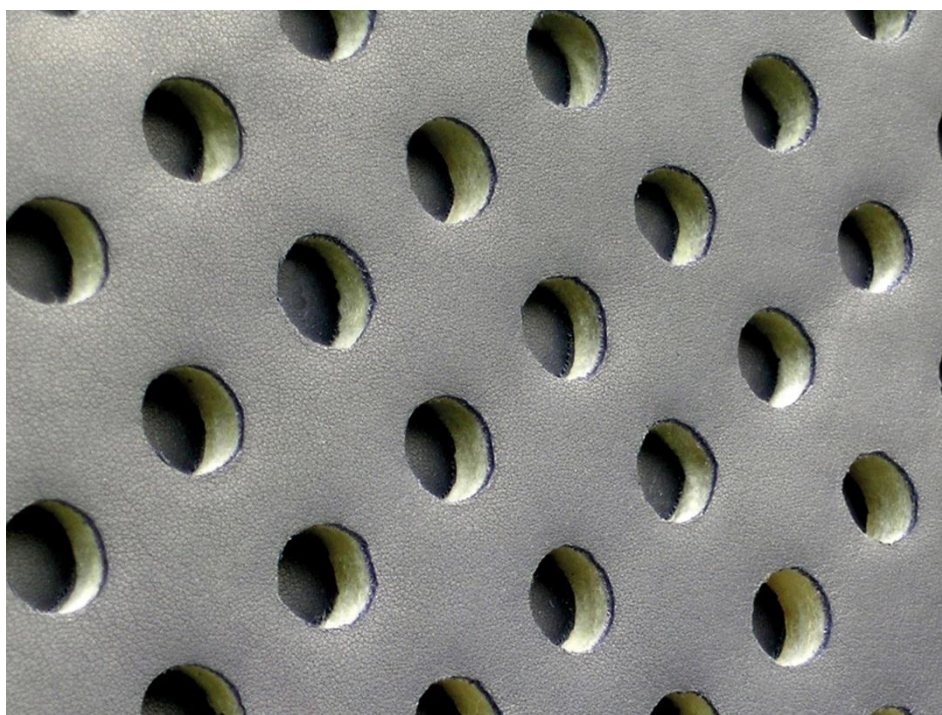

ภาพที่ 2.37 แสดงทิศทางการวางลายผ้า

ลวดลายของผ้า มิได้จำกัดอยู่บนความเป็นภาพสองมิติเท่านั้น ปัจจุบันมีผู้ผลิต
 ส่วนหนึ่งหันมาให้ความสำคัญกับการผลิตผ้าสามมิติมากขึ้น ซึ่งโดยส่วนมากมักจะถูกใช้ใ
 การบุผนังหรือทำเป็นหมอนอิงเพื่อการตกแต่ง

ภาพที่ 2.38 แสดงลายสามมิติ ศิลปิน HELEN AMY MURRAY

ภาพที่ 2.39 แสดงลายสามมิติ ศิลปิน HELEN AMY MURRAY

2.1.2 ทฤษฎีสี และวงจรสี

สีเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการออกแบบที่มีรายละเอียดที่กว้างขวางจึงได้มีการคิดค้นเป็น “ ทฤษฎีสี ” ไว้เฉพาะ สีไม่เพียงแต่ช่วยโน้มน้าวใจ ชี้แจงสิ่งที่ต้องการแสดงให้เห็นผลและเปลี่ยนอารมณ์เท่านั้น แต่สียังเป็นสิ่งที่คุ้นเคยและรู้จักของผู้คนมาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความคุ้นเคยนี้ได้กลายเป็นความต้องการที่ขาดไม่ได้ การนำสีมาใช้ในนั้นทุกคนต่างก็สามารถใช้ได้ ไม่เพียงจำกัดอยู่ในแวดวงของบรรดาศิลปินหรือช่างเขียน หากยังรวมไปถึงผู้มีวิชาชีพอื่น ๆ ก็ยังต้องรู้จักการใช้สีด้วยเช่นกัน แต่การจะใช้อย่างผู้รู้จักใช้สีที่ดีนั้น ก็ควรจะต้องมีความรู้เรื่องของสีและการใช้สีเป็นพื้นฐานอยู่บ้าง เพื่อให้การใช้สีสร้างความมีความค้ำยั้งขึ้น ประกอบกับในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ให้เกิดความสวยงามนั้นนักออกแบบควรได้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อทำให้การใช้สีสำหรับการออกแบบและผลิตผลงานออกมาอย่างสวยงามและมีคุณค่าแก่สายตาของกลุ่มผู้อ่านจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีสีที่ครอบคลุมตั้งแต่ความหมายและความสำคัญของสี การเกิดสี ระบบของสี แนวคิดการใช้สีตามทฤษฎีสี องค์ประกอบของสี การรับรู้ความรู้สึกของกลุ่มสีแต่ละสี หลักการใช้สีสำหรับการสร้างสรรค์งานศิลปะและงานออกแบบต่างๆ ตลอดจนระบบการกำหนดสีโดยไม่ใช้และใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

2.1.2.1 ความหมายของสี

สี (color) หมายถึงลักษณะแสงสว่างปรากฏแก่ตาให้เห็นเป็นสีขาว ดำ แดง เขียว เป็นต้น นอกจากนี้สีแต่ละสียังเป็นสื่อเร้าให้เกิดความรู้สึกทางด้านอารมณ์ให้แตกต่างกันอีกด้วย ดังนั้นสีจึงเป็นปรากฏการณ์ทางการมองเห็นโดยมีกำลังส่องสว่างของแสงที่ไปกระทบมวลวัตถุแล้วสะท้อนเข้าประสาทสัมผัสที่เรตินาในดวงตาเรา และสมองแปลงสภาพการรับรู้ เกิดความเข้าใจตามที่ตกลงกันของมนุษย์ นอกจากนี้สีแต่ละสียังมีอิทธิพลในทางจิตวิทยาเป็นสื่อเร้าให้เกิดความรู้สึกทางด้านอารมณ์ของมนุษย์ เพราะการที่สมองทำการแปลและรับรู้ความรู้สึกของสีแต่ละสีของแต่ละคนนั้นแตกต่างกันไปบ้างทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ของคนๆ นั้นที่เคยเห็นสีมาก่อนหรืออาจมีสาเหตุมาจากความบกพร่องของสายตาในการรับคลื่นแสง เช่น คนตาบอดสี เป็นต้น

2.1.2.2 ความสำคัญของสี

ทุกวันเราจะมองเห็นสีต่างๆ มากมายที่อยู่รอบตัว และคงต้องยอมรับว่า สีนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งซึ่งสร้างความสะดุดตาแก่ผู้ที่พบเห็น แม้ว่าตัวสีเองจะไม่ใช่ว่าสิ่งจำเป็นในชีวิตในด้านความเป็นอยู่ของมนุษย์ แต่ก็ยังมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมาก คือสามารถแยกแยะสิ่งต่างๆ ได้ เช่น สัญญาณจราจรสีเขียวหมายถึงให้ไปได้ สีแดงหมายถึงหยุด เป็นต้น ด้วยเหตุนี้สีจึงมีความสำคัญแตกต่างกันตามทัศนคติของบุคคลแต่ละสาขาอาชีพที่จะมองบทบาทของสีที่จะนำไปใช้ในสาขานั้นๆ เช่น สีสำหรับนักวาดภาพจะหมายถึงเครื่องมือที่ช่วยในการถ่ายทอดประสบการณ์ของมนุษย์ ถ้าเป็นนักบริหารการตลาดจะใช้สีเป็นเครื่องมือช่วยกระตุ้นให้ลูกค้า หรือ กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจอยากที่จะซื้อสินค้า สำหรับการออกแบบทางการพิมพ์ สีจะช่วยสร้างอารมณ์ แยกแยะวัตถุ และบอกข้อมูลต่างๆ ได้ เช่น การใส่สีอ่อนๆ

เพื่อให้เกิดความรู้สึกสงบเงียบ การใส่กรอบสีเหลี่ยมสีล้อมรอบกลุ่มรูปภาพเพื่อที่จะแสดงให้เห็นเป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น

2.1.2.3 การใช้สีตามหลักการออกแบบ

ในการออกแบบต่างๆ สีที่เลือกนำมาใช้อยู่ด้วยกันควรจะประสานกันได้ดี เพื่อให้ผู้มองเห็นโดยทั่วไปไม่รู้สึกขัดตาและความคิด แต่การที่จะมาทราดเลือกสีต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ไม่มีกฎตายตัว เพียงต้องอาศัยประสบการณ์ และความเข้าใจรสนิยมของกลุ่มเป้าหมาย การนำไปใช้จึงต้องขึ้นกับวิจารณ์ของนักออกแบบที่จะประยุกต์ใช้ในงานออกแบบนั้นๆ และควรคำนึงถึงความเหมาะสมด้วย โดยปกติการใช้สีในงานออกแบบสามารถพิจารณาเลือกใช้ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้สีตามหลักการออกแบบโดยที่สีต่างๆ ซึ่งเลือกนำมาใช้อยู่ด้วยกัน ผสมผสานกันได้ดี และการใช้สีเพื่อสร้างความรู้สึกถึงผู้มองให้คล้อยตามเจตนารมณ์ของผู้ออกแบบ ซึ่งการเลือกใช้สีก็มีหลักการเช่นเดียวกับการจัดวางองค์ประกอบ ก็คือการใช้สีกลมกลืน (color harmony) และ การใช้สีสมดุล (color balance)

1) การใช้สีกลมกลืน (color harmony)

สำหรับการใช้สีในการออกแบบเพื่อให้เกิดความกลมกลืน ก็คือ การพิจารณาความสัมพันธ์ของสีต่างๆ ที่จะเลือกนำมาใช้ว่ามีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันโดยไม่มีสีใดโดดเด่นแยกออกจากสีอื่นๆ การใช้สีกลมกลืนมีหลายวิธีดังนี้

1.1) การใช้สีล้วนเดียว (monochromatic scheme) เป็นการที่ใช้สีแต่เพียงสีเดียวในการออกแบบ หลักการนี้เป็นพื้นฐานที่ง่ายที่สุดในการสร้างความกลมกลืน

1.2) การใช้สีใกล้เคียงกัน (analogous scheme) เป็นการสร้างความกลมกลืนโดยเลือกใช้สีที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน การเลือกสีใกล้เคียงกันอาจเลือกจากสีที่อยู่เรียงติดกันในแถบสีสเปกตรัม หรือเลือกจากวงล้อสีที่ใช้ในงานศิลปะ ซึ่งหากพิจารณาวงล้อสีตามทฤษฎีและการผสมสีทางเนื้อสีของศิลปะ สีที่เรียงติดกันเป็นสีใกล้เคียงกัน เช่น สีเหลืองส้ม สีเหลือง และสีเหลืองเขียว ทั้งสามสีมีหนึ่งสีที่ร่วมกันอยู่ คือสีเหลือง ทำให้เมื่อนำมาใช้ร่วมกันแล้วดูกลมกลืนกัน

1.3) การใช้สีวรรณะเดียวกัน (tone harmony scheme) ในวงล้อสี จะสามารถแบ่งสีได้เป็น 2 วรรณะ คือวรรณะร้อน (warm tone) ซึ่งเป็นสีที่เน้นหนักไปทางสีแดงได้แก่ ม่วงแดง แดง แสด ส้ม เหลืองส้ม เหลือง เป็นต้น และสีในวรรณะเย็น (cool tone) ซึ่งเป็นสีที่เน้นหนักไปทางสีน้ำเงิน ได้แก่ ม่วง น้ำเงินม่วง น้ำเงิน เขียวน้ำเงิน เขียว เป็นต้น ส่วนสีเหลืองและสีม่วงเป็นสีกลางที่อยู่ได้ทั้งสองวรรณะ ทั้งนี้ขึ้นกับสีอื่นซึ่งจะนำมาใช้ร่วมกัน การเลือกใช้สีที่อยู่ในวรรณะเดียวกัน จะให้ความรู้สึกไปในทิศทางเดียวกัน กลมกลืนกัน แต่ผลงานของการออกแบบจะดูจัดขีดไป ก็อาจจะสร้างความขัดแย้งในบางจุดที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้งานออกแบบน่าดูยิ่งขึ้น

2) การใช้สีแตกต่างหรือตัดกัน (color contrast)

เป็นการใช้สีต่างกันเพื่อให้ตัดกัน ทำให้งานออกแบบน่าสนใจน่าตื่นตื้น
ความแรงของการตัดกันจะขึ้นกับความแตกต่างของสีที่เลือกใช้ ทำให้สีแตกต่างสามารถทำได้หลายวิธีดังนี้

2.1) การใช้สีคู่ตรงข้าม (complementary contrast) สีคู่ตรงข้ามเป็นสีที่อยู่ตรงข้ามกันในวงล้อสี เช่น สีเขียวเป็นสีคู่ตรงข้ามกับสีแดง สีที่ตรงข้ามกันมาอยู่ด้วยกันจะเกิดความรู้สึกตื่นตื้นเร้าใจ สีคู่ตรงข้ามที่เป็นสีปฐมภูมิกับสีทุติยภูมิจะตัดกันอย่างรุนแรงกว่าสีคู่ตรงข้ามที่เป็นสีทุติยภูมิ เช่น สีแดงกับสีเขียวจะตัดกันอย่างรุนแรงกว่าสีส้มแดงกับสีเขียวอ่อน สำหรับสีที่อยู่ในทิศทางตรงกันข้าม ในวงล้อสีมีหกคู่ ได้แก่

สีเหลือง ตรงข้ามกับ สีม่วง

สีแดง ตรงข้ามกับ สีเขียว

สีน้ำเงิน ตรงข้ามกับ สีส้ม

สีเขียวเหลือง ตรงข้ามกับ สีม่วงแดง

สีส้มเหลือง ตรงข้ามกับ สีม่วงน้ำเงิน

สีส้มแดง ตรงข้ามกับ สีเขียวน้ำเงิน

สีตรงข้ามหรือ “ สีคู่ปฏิปักษ์ ” นี้จะมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ถ้านำมาใช้เข้าด้วยกัน ผู้ดูจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งและไม่น่าสนใจ ผู้ออกแบบจึงควรหลีกเลี่ยงการนำสีคู่ตรงข้ามมาใช้ตรงกันในลักษณะตรงๆ แต่หากนำมาใช้อย่างมีหลักการออกแบบแล้ว จะทำให้งานออกแบบมีคุณค่า และน่าสนใจยิ่งกว่าการใช้คู่ประกอบอื่นๆ

2.2) การใช้สีใกล้เคียงสีคู่ตรงข้าม (near or split complementary contrast) การใช้สีคู่ตรงข้ามอาจทำให้เกิดความรู้สึกที่ขัดแย้งเกินไป อาจเลี่ยงมาใช้สีที่อยู่ใกล้เคียงกับสีคู่ตรงข้าม ก็สามารถทำให้งานออกแบบเป็นที่น่าสนใจได้เช่นเดียวกัน

2.3) การใช้ความสว่างสีต่างกัน (value contrast) สีที่มีความสว่างสีที่ใกล้เคียงกันมาอยู่ใกล้กัน จะทำให้มองดูแล้วรวมตัวกันในการรับรู้สีเป็นกลุ่มเดียวกัน แต่ถ้าความสว่างของสีต่างกันมาอยู่ใกล้กัน สีของภาพที่มองเห็นจะผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสว่างสีที่อยู่ข้างเคียง

2.4) การใช้สีที่มีวรรณะต่างกัน (tone contrast) เป็นการใช้สีทั้งสองวรรณะเข้าด้วยกันในภาพ สีที่อยู่ในวรรณะต่างกัน เช่น สีแดง เป็นสีในวรรณะร้อน และสีน้ำเงิน เป็นสีที่วรรณะเย็น เมื่อนำมาใช้ด้วยกันจะรู้สึกตัดกัน โดยทั่วไปเป็นสีที่วรรณะร้อน จะให้ความรู้สึก ตื่นเต้น เร้าใจ โกล้ และหนัก มักใช้เป็นส่วนของภาพที่ต้องการเน้น ขณะที่สีวรรณะเย็น ให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลาย สงบ โกล และเบา มักจะใช้เป็นส่วนของพื้นหลัง แม้ว่าการใช้สีวรรณะเดียวในภาพจะให้ความเป็นเอกภาพ และเกิดความกลมกลืน แต่เมื่อดูภาพนั้นไปนานๆทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ ดังนั้นการสร้างความน่าสนใจในงานออกแบบ จึงควรใช้สีต่างวรรณะเข้าด้วยกันโดยหลักการทั่วไป ใช้อัตราส่วน 80% ต่อ 20% ของวรรณะสี คือ ถ้าใช้สีวรรณะร้อน 80 % สีวรรณะเย็นก็ 20 % เป็นต้น ซึ่งการใช้แบบนี้สร้างจุดสนใจของผู้ดู ไม่ควรใช้อัตราส่วนที่เท่ากันเพราะจะทำให้ไม่มีสีโดดเด่นและไม่น่าสนใจ

2.5) การใช้สีแบบแตกต่างแบบไข่มัลเทเนียส (simultaneous contrast) สีแตกต่างแบบไข่มัลเทเนียสเกิดขึ้นจากนำสีที่แตกต่างกันมาอยู่ใกล้เคียง สีที่มองเห็นจะผิดเพี้ยนจากที่เป็นจริง ด้วยอิทธิพลของสีที่อยู่ข้างเคียง ทั้งนี้เมื่อตามองสีหนึ่งก็จะกระตุ้นให้มองเห็นสีคู่ตรงข้ามของสีนั้นด้วย จึงมีผลให้สีนั้นไปรวมกับสีข้างเคียงที่มองเห็น เช่น เมื่อวางสีเทากลางสีแดง จะเห็นสีเทาที่อยู่ตรงกลางเพี้ยนไปทางสีเขียว เป็นต้น นอกจากนี้ความแตกต่างแบบไข่มัลเทเนียสยังทำให้มองเห็นความสว่างเปลี่ยนไปด้วย เช่น สีส้มวางอยู่ท่ามกลางสีเขียวที่มีความสว่างสีที่ต่ำกว่า ความสว่างสีจะเปลี่ยนไป จะเห็นได้ว่าความแตกต่างแบบไข่มัลเทเนียสนี้เป็นความแตกต่างของสีที่ถูกเปรียบเทียบกับสีซึ่งแวดล้อมโดยมิเชล ยูจีน เชฟเรล นักเคมีชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ค้นพบคนแรก ทฤษฎีนี้เรียกว่า “กฎของเชฟเรล” เกี่ยวกับความแตกต่างแบบไข่มัลเทเนียสที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบได้ ดังนี้

- สีต่างๆ ที่มองเห็นจะขึ้นกับอิทธิพลของสีอื่นซึ่งที่อยู่ใกล้เคียง
- สีที่มีความสว่างสูง หรือสีอ่อนจะดูเด่นเมื่ออยู่กับสีดำ
- สีที่มีความสว่างสีต่ำหรือสีคล้ำจะดูเด่นเมื่ออยู่กับสีขาว
- สีคล้ำบนพื้นหลังสีอ่อนจะยิ่งดูมีสีคล้ำมากกว่าเดิมหรือความสว่างของสีต่ำกว่าบนพื้นหลังสีคล้ำด้วยกัน
- สีอ่อนบนพื้นหลังสีคล้ำจะยิ่งดูมีสีอ่อนกว่าหรือความสว่างสีสูงกว่าสีอ่อนบนพื้นหลังสีอ่อนด้วยกัน
- สีที่มองเห็นจะได้รับอิทธิพลจากสีข้างเคียง โดยจะมองเห็นสีเพี้ยนไปทางสีคู่ตรงข้ามของสีที่อยู่ข้างเคียงนั้น

- สีคู่ตรงข้ามที่วางข้างกัน จะมองเห็นสีแต่ละสีมีความอิ่มตัวสูงกว่าสีนั้นวางอยู่โดดๆ แยกกัน
- สีคล้ำที่วางพื้นหลังสีคล้ำซึ่งไม่ใช่สีคู่ตรงข้ามกัน จะดูอ่อนกว่าสีคล้ำที่วางบนพื้นหลังสีคล้ำที่เป็นสีคู่ตรงข้ามกัน
- สีอ่อนที่วางอยู่บนพื้นหลังสีอ่อนซึ่งไม่ใช่สีคู่ตรงข้าม จะดูอ่อนกว่าสีอ่อนที่วางบนพื้นหลังสีอ่อนกว่าที่เป็นสีคู่ตรงข้ามกัน
- เมื่อใช้สีสดใสหรือสีที่มีความอิ่มตัวสูงกับสีหม่น ที่มีความอิ่มตัวสีต่ำ คู่สีซึ่งให้ความแตกต่างกันมากที่สุดคือ คู่สีตรงข้ามกัน
- สีอ่อนบนพื้นหลังสีอ่อนที่ไม่ใช่สีคู่ตรงข้ามกันจะดูเข้มขึ้น เมื่อมีแถบสีเส้นสีดำหรือสีคู่ตรงข้ามล้อมรอบ
- สีคล้ำบนพื้นหลังสีคล้ำที่ไม่ใช่สีคู่ตรงข้ามกันจะดูสดใสขึ้น เมื่อมีแถบสีขาวหรือสีอ่อนล้อมรอบ

3) การใช้สีสมดุล (color balance)

การใช้สีให้ความสมดุลในสายตา อาจทำได้ง่ายๆ โดยการแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน คือ ซ้าย - ขวา หรือ บน - ล่าง เมื่อใช้สีใดในด้านหนึ่งก็ให้สีนั้นในอีกด้านตรงข้ามกันด้วย การใช้สีที่เรามองดูแล้วสมดุลยังมีหลายวิธีดังนี้

3.1) การใช้สีสามเส้า (triad balance) สีสามเส้า หมายถึง สี 3 สีซึ่งอยู่ในวงล้อสีโดยมีตำแหน่งห่างเท่าๆกัน ในการออกแบบวิธีนี้ต้องใช้สี 3 สีอยู่ด้วยกัน สีสามเส้าในวงล้อสีจะให้กลุ่มสีที่สมดุลที่สุด เช่น กลุ่มสีแดง สีน้ำเงิน และสีเหลือง หรือกลุ่มสีส้มแดง สีเหลืองเขียวและม่วงน้ำเงิน สีแต่ละสีในกลุ่มจะมีความเด่นเท่าๆกัน จึงทำให้ดูแล้วสมดุล อย่างไรก็ตามควรเลือกสีให้สีใดสีหนึ่งเป็นสีโดดเด่น ซึ่งต้องการเน้นและลดความแรงของอีกสองสี ด้วยการลดความอิ่มตัวของสีลง

3.2) การใช้ปริมาณพื้นที่สมดุลกับความสว่างของสี (quantitation balance) ในการใช้สีตั้งแต่ 2 สีขึ้นไป สัดส่วนปริมาณพื้นที่ของสีที่ใช้กับความสว่างของสีนั้นจะมีผลต่อความสมดุลในการมองเห็น คือ สีที่มีความสว่างสูงกว่าจะต้องมีปริมาณพื้นที่น้อยกว่าสีที่มีความสว่างต่ำกว่า เพื่อให้ดูว่ามีพื้นที่สมดุล เช่นสีเหลืองมีความสว่างสีสูงกว่าสีน้ำเงินประมาณ 3 เท่า เมื่อนำสองสีนี้มาใช้ให้เกิดความสมดุลแล้ว ควรใช้พื้นที่ของสีเหลืองให้น้อยกว่าสีน้ำเงินประมาณ 3 เท่า

2.1.2.4 หลักการใช้สีสื่อความรู้สึก

สีนั้นสามารถถ่ายทอดความรู้สึกต่างๆ ให้กับผู้ดูได้อย่างไม่น่าเชื่อ อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ สามารถแสดงออกได้ด้วยสี นักจิตวิทยาได้พยายามศึกษาเรื่องอิทธิพลของสีที่มีต่อความรู้สึกของมนุษย์ไว้ สำหรับหลักการใช้สีเพื่อสื่อความรู้สึกแก่ผู้ดูมีดังนี้

1) ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์

สีมีพลังที่สามารถกระตุ้นการตอบสนองทางอารมณ์ของผู้ดูได้ดีมาก

นักออกแบบจึงมักใช้สีเพื่อชักจูงให้ผู้ดูเกิดอารมณ์ต่างๆ ตามต้องการได้ อย่างไรก็ตาม บุคคลแต่ละคนอาจแสดงความรู้สึกต่อสีเดียวกันออกมาแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ขึ้นกับประสบการณ์ของแต่ละคน สีแต่ละสียังมีลักษณะเฉพาะตัวที่มีการนำมาใช้ในลักษณะต่างๆ กันได้มาก ดังยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

1.1) สีแดง ให้ความรู้สึกร้อน รุนแรง กระตุ้น ทำหาย เคลื่อนไหว ตื่นเต้น เร้าใจ มีพลัง ความอุดมสมบูรณ์ ความมั่งคั่ง ความสำคัญ อันตราย มีความอบอุ่น ร้อนแรง เปรียบดังดวงอาทิตย์ นอกจากนี้ยังแสดงถึง ความมีชีวิตชีวา ความรัก ความปรารถนา เช่น ดอกกุหลาบแดง วันวาเลนไทน์ ในทางจราจรสีแดงเป็นเครื่องหมายประเภทห้าม แสดงถึงสิ่งที่อันตราย เป็นสีที่ต้องระวัง เป็นสีของเลือด ในสมัยโรมันสีของราชวงศ์เป็นสีแดง แสดงความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์และอำนาจ

1.2) สีน้ำเงิน ให้ความรู้สึกสงบ สุขุม สุภาพ หนักแน่น เคร่งขรึม เอาการ เอาจาน ละเอียด รอบคอบ สง่างาม มีศักดิ์ศรี สูงศักดิ์ เป็นระเบียบถ่อมตน แสดงถึงความเป็นสุภาพบุรุษ และยังหมายถึง ความสูงศักดิ์ ในธงชาติไทย สีน้ำเงินหมายถึงพระมหากษัตริย์ ในศาสนา คริสต์เป็นสีประจำตัวแม่พระ โดยทั่วไป สีน้ำเงินหมายถึงโลก ซึ่งเราจะ เรียกว่า โลกสีน้ำเงิน (Blue Planet) เนื่องจากเป็นดาวเคราะห์ที่มองเห็น จากอวกาศโดยเห็นเป็นสีน้ำเงินสดใส เนื่องจากมีพื้นน้ำที่กว้างใหญ่

1.3) สีเหลือง ให้ความรู้สึกแจ่มใส ความสดใส ความร่าเริง ความเบิกบาน สดชื่น ชีวิตใหม่ ความสด ใหม่ ความสุขสว่าง การแผ่กระจาย อำนาจบารมี โดยเรามักจะใช้ดอกไม้สีเหลือง ในการไปเยี่ยมผู้ป่วย และแสดงความรุ่งเรืองความมั่งคั่ง และฐานันดรศักดิ์ ในทางตะวันออกเป็นสีของกษัตริย์ จักรพรรดิของจีนใช้ฉลองพระองค์สีเหลือง ในทางศาสนาแสดงความเจตจำ ปัญญา พุทธศาสนา และยังหมายถึงการเจ็บป่วย โรคระบาด ความริษยา ทฤษฎี หลอกหลวง

1.4) สีเขียว ให้ความรู้สึก สงบ เยียบ ร่มรื่น ร่มเย็น การพักผ่อน การผ่อนคลาย ธรรมชาติ ความปลอดภัย ปกติ ความสุข ความสุขุม เยือกเย็น มักใช้สื่อความหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การเกษตร การเพาะปลูก การเกิดใหม่ ฤดูใบไม้ผลิ การออกกำลังกาย

ในเครื่องหมายจรรยา หมายถึงความปลอดภัย ในขณะที่เดียวกัน อาจหมายถึงอันตราย ยาพิษ เนื่องจาก ยาพิษ และสัตว์มีพิษ ก็มักจะมีความเกี่ยวเนื่องกัน

1.5) สีม่วง ให้ความรู้สึก มีเสน่ห์ น่าติดตาม เร้นลับ ซ่อนเร้น ความเศร้า ความผิดหวัง ความสงบ ความสูงศักดิ์ แสดงถึงพลัง ความมีอำนาจ ในสมัยอียิปต์สีม่วงแดงเป็นสีของกษัตริย์ ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยโรมัน นอกจากนี้ สีม่วงแดงยังเป็นสีชุดของพระสังฆราช สีม่วงเป็นสีที่มีพลังหรือการมีพลังแอบแฝงอยู่ และเป็นสีแห่ง ความผูกพัน องค์การลูกเสือโลกก็ใช้สีม่วง ส่วนสีม่วงอ่อนมักหมายถึง ความเศร้า ความผิดหวังจากความรัก

1.6) สีขาว ให้ความรู้สึก บริสุทธิ์ สะอาด สดใส เบาบาง อ่อนโยน เปิดเผย การเกิด ความจริง ความเมตตา ความศรัทธา ความดีงาม แสดงถึงความสะอาด บริสุทธิ์ เหมือนเด็กแรกเกิด แสดงถึงความว่างเปล่า ปราศจากกิเลส ตัณหา เป็นสีอารมณ์ของผู้ทรงศีล ความเชื่อถือ ความดีงาม ความศรัทธา และหมายถึงการเกิดโดยที่แสงสีขาว เป็นที่กำเนิดของแสงสีต่าง ๆ เป็นความรักและความหวัง ความห่วงใยเอื้ออาทรและเสียสละของพ่อแม่ ความอ่อนโยนจริงใจ บางกรณีอาจหมายถึงความอ่อนแอ ยอมแพ้

1.7) สีดำ ให้ความรู้สึก มีด สกปรก ลึกลับ ความสิ้นหวัง จุดจบ ความชั่ว ความลับ ทารุณ โหดร้าย ความเศร้า หนักแน่น เข้มแข็ง อดทน มีพลัง ความตายเป็นที่สิ้นสุดของทุกสิ่ง โดยที่สีทึบสี เมื่ออยู่ในความมืด จะเห็นเป็นสีดำ นอกจากนี้ยังหมายถึง ความชั่วร้าย ในคริสต์ศาสนาหมายถึง ซาตาน อาถรรพ์เวทมนต์ มนต์ดำ ไสยศาสตร์ ความชิงชัง ความโหดร้าย ทำลายล้าง ความลุ่มหลงเมา มัว แต่ยังหมายถึงความอดทน กล้าหาญ เข้มแข็ง และเสียสละได้ด้วย

2) ความรู้สึกเกี่ยวกับขนาด

สีอ่อนหรือสีที่มีค่าความสว่างสูง เช่น วัตถุสีเหลืองจะให้ความรู้สึกว่ามีขนาดใหญ่กว่าและมีน้ำหนักเบากว่าวัตถุสีเข้มหรือสีที่มีค่าความสว่างต่ำ เช่น สีน้ำเงิน แม้ว่าความจริงวัตถุทั้งสองนั้นมีขนาดเท่ากัน

3) ความรู้สึกเกี่ยวกับระยะ

สีแต่ละสีอาจให้ความรู้สึกเกี่ยวกับระยะใกล้ไกลต่างกัน กล่าวคือ สีที่อยู่ในวรรณะร้อน เช่น สีแดง สีเหลือง สีส้ม จะให้ความรู้สึกว่ายู่ระยะใกล้ ส่วนสีที่อยู่ในวรรณะเย็น เช่น สีม่วง สีน้ำเงิน จะให้ความรู้สึกว่ายู่ระยะไกล

4) ความรู้สึกเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับสี ที่ให้ความรู้สึกของการเคลื่อนไหวมีดังนี้

สีน้ำเงิน เป็นสีที่สงบเยือกเย็น ให้ความรู้สึกของการเคลื่อนไหวภายในตัวเอง

สีเหลือง เป็นสีที่สดใส ชัดเจน ให้ความรู้สึกของการเคลื่อนไหวสู่ภายนอก

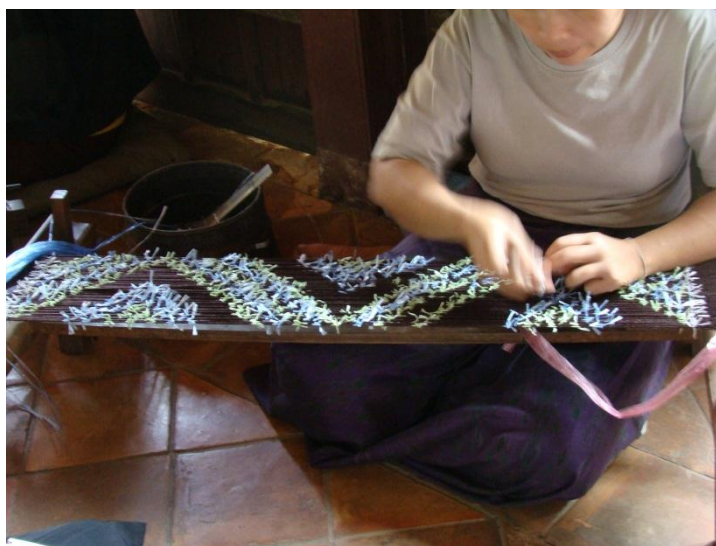
สีเขียว เป็นสีที่สดใส ร่มรื่น ให้ความรู้สึกของการเคลื่อนไหวเข้าสู่ศูนย์กลาง

หากพิจารณาตามกลุ่มสีแล้วพบว่าสีในวรรณะร้อน จะให้ความรู้สึกของการเคลื่อนไหวได้ดีกว่าสีในวรรณะเย็น

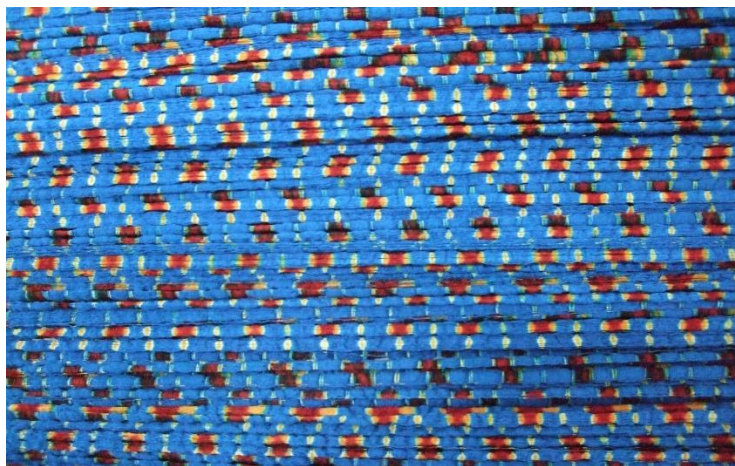
2.2 ข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 การมัดย้อม

การทำให้สีติดบนเส้นด้ายก่อนนำมาทอเป็นผืนผ้าด้วยการมัดย้อมมีประวัติอันยาวนาน ทั้งในดินแดนอเมริกากลาง ได้ อย่างประเทศอาร์เจนตินา โบลิเวีย เอกวาดอร์ และ เม็กซิโก ในทวีปเอเชียเองก็เป็นที่แพร่หลายโดยเฉพาะในประเทศเขมร พม่า ฟิลิปปินส์ และไทย โดยประเทศทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เป็นการมัดย้อมเฉพาะเส้นด้ายพุ่ง ประเทศที่มีการมัดย้อมเส้นด้ายก่อนการทอทั้งเส้นด้ายยืนและพุ่ง ตั้งเดิมนั้น มีแต่ประเทศ กัวเตมาลา อินเดีย ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย โดยเฉพาะที่ หมู่เกาะ จาवा บาห์ลี กลินตัน (บอร์เนียว) และ สุมาตราเท่านั้น (Harris, 1993)

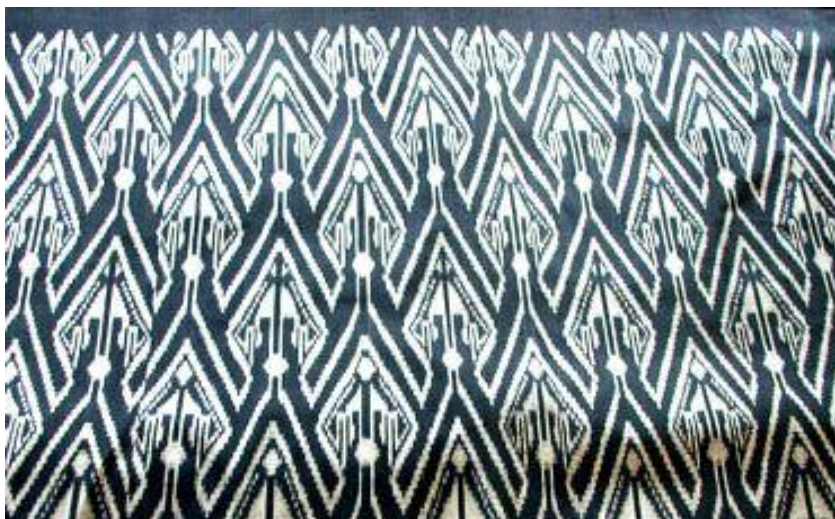

ภาพที่ 2.40 ขั้นตอนการมัดเส้นไหมมัดหมี่

ภาพที่ 2.41 เส้นพุ่งมัดหมี่ที่มัดสำเร็จแล้ว

ประเทศไทยเรียกขั้นตอนการมัดย้อมเส้นด้ายนี้ว่ามัดหมี่ โดยการทอผ้ามัดหมี่นั้นมีการแพร่หลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยในระยะ 15 ปีที่ผ่านมา ได้เริ่มมีการนำเอาเทคนิคมัดหมี่เส้นยืน มาผสมผสานกับมัดหมี่เส้นพุ่ง ดังจะเห็นได้จากงานมัดหมี่ร่วมสมัยที่ของ ชบาติก ณ มิ่งเมือง โดยศศิวรรณ ดำรงศิริ ซึ่งการมัดหมี่ลักษณะดังกล่าวเป็นสินค้าที่รองรับตลาดบนเฉพาะกลุ่ม (niche market) เป็นการผลิตที่ใช้เวลาในการเตรียมการสูง ใช้แรงงานมีฝีมือที่ต้องได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษ

ภาพที่ 2.42 ผ้าไหมมัดหมี่ของชบาติก ณ มิ่งเมือง

ที่มา <http://www.tcdconnect.com/content/Know-What/3371>

ต่อมาเทคโนโลยีการพิมพ์เส้นยืนได้เริ่มพัฒนาขึ้น บนพื้นฐานของเทคโนโลยีการพิมพ์แบบรีดลายจากกระดาษลงบนผืนผ้า (fabric heat transfer) โดยเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2538

นาย Claude Corbiere ได้จดสิทธิบัตรหมายเลข 5377509 สำหรับการเป็นเจ้าของเทคโนโลยีการรีดลายจากกระดาษลงบนเส้นยืนที่ซึ่งไว้บนกึ่งทอผ้า (warp heat transfer)

ต่อมาเทคโนโลยีการพิมพ์พื้นผ้าได้พัฒนาขึ้นจนสามารถพิมพ์ผ้าระบบดิจิทัลลงบนพื้นผ้าได้โดยตรง โดยเมื่อปี พ.ศ. 2542 บริษัท Stork ได้พัฒนาเครื่องจักรหัว ink jet ที่สามารถพิมพ์ลงบนผ้าม้วนได้ เรียกว่าเทคโนโลยี Direct Digital Print (DDP)

ภาพที่ 2.43 ผ้าทอมือที่ทอบนเส้นยืนที่ได้รับการพิมพ์ลายด้วยระบบดิจิทัล
เส้นด้ายที่เห็นด้านบนคือเส้นพุ่งที่เป็นเปลือกไหม

ภาพที่ 2.44 การเตรียมเส้นยืน

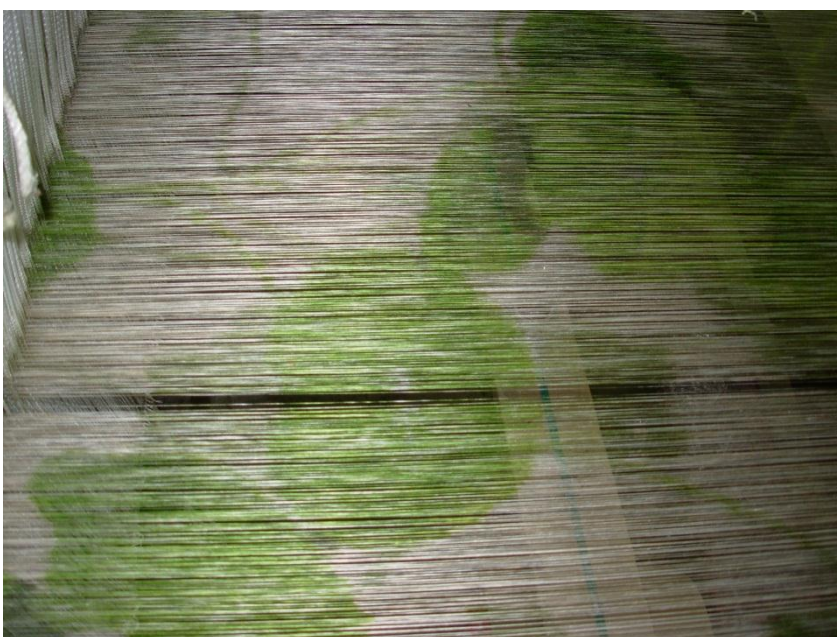
ภาพที่ 2.45 เส้นยืนที่เตรียมโดยการม้วนเก็บไว้ที่ไม้พันเส้นยืน

ภาพที่ 2.46 การเตรียมด้ายยืนก่อนที่จะนำไปพิมพ์ด้วยระบบดิจิทัล

ภาพที่ 2.47 ด้ายยืนไหมที่ได้รับการพิมพ์ด้วยระบบดิจิตอลบนกี่ทอผ้า

ภาพที่ 2.48 ด้ายยืนที่ได้รับการพิมพ์โดยระบบดิจิตอลแล้วซึ่งอยู่บนกี่ พร้อมสำหรับการทอ

ภาพที่ 2.49 ผ้าทอที่ทอบนเส้นยืนที่ได้รับการพิมพ์ลายด้วยระบบดิจิทัลขณะอยู่บนกี่ทอผ้า

ภาพที่ 2.50 เปรียบเทียบเส้นยืนที่ได้รับการพิมพ์โดยระบบดิจิทัล และผ้าที่ทอออกมาจากเส้นยืนนั้นด้วยเส้นพุ่งสีขาวไม่มีลวดลาย

ภาพที่ 2.51 เปรียบเทียบเส้นยืนที่ได้รับการพิมพ์โดยระบบดิจิทัล
และผ้าที่ทอออกมาจากเส้นยืนนั้นด้วยเส้นพุ่งสีขาวไม่มีลวดลาย

ผลจากการคิดค้นดังกล่าว ทำให้เทคโนโลยีการพิมพ์เส้นยืนได้รับการพัฒนาไปด้วย โดยเมื่อ พ.ศ. 2547 บริษัท Turnbull Designs ซึ่งเป็นบริษัทสิ่งทอในเครือจักรภพอังกฤษ ที่เป็นผู้ผลิตผ้าพิมพ์ให้กับสินค้าแฟชั่นและของแต่งบ้านชั้นนำของโลกอย่าง Hermes, Ralph Lauren, LeeJofa, Colefax and Fowler, Carlton V และ Mulberry ได้ย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทย พร้อมกับได้นำเทคโนโลยีการพิมพ์ DDP เข้ามาในประเทศไทย โดยได้ทำการพัฒนาเครื่องจักร DDP ให้สามารถพิมพ์ลงบนเส้นยืนใหม่ได้ เมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยในการพัฒนาครั้งนี้ทำภายใต้ชื่อบริษัท Turnbull Thompson ซึ่งเป็นการร่วมลงทุนระหว่างบริษัทอุตสาหกรรมไหมไทย (Jim Thompson) จากประเทศไทย และบริษัท Turnbull Design Co., Ltd. (สัมภาษณ์ Simon Maughan, Director บริษัท Turnbull Designs Co., Ltd. เมษายน 2554)

2.2.2 ข้อมูลจุดเด่นของท้องถิ่น

2.2.2.1 กาฬสินธุ์ – ผ้าไหมแพรวา

ผ้าแพรวาเป็นผ้าทอมืออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะเช่นเดียวกับผ้าสไบ ที่ใช้กันในหมู่ชาวไทยทั่วไป แต่มีสีสัน ลวดลาย ที่หลากหลายมากมาย และนิยมทอด้วยไหมทั้งผืน นับเป็นผ้าไทยอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้ับความนิยมสูงในหมู่ผู้นิยมผ้าไทยทั้งที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ

ภาพที่ 2.52 ผ้าไหมแพรวา - กาฬสินธุ์

2.2.2.2 ขอนแก่น - ผ้าไหมมัดหมี่

ผ้าไหมมัดหมี่เป็นผ้าทอขึ้นชื่อของจังหวัดขอนแก่น ผ้ามัดหมี่หมายถึง ผ้าลวดลายที่ได้จากการทอโดยใช้เส้นด้ายที่ใช้เทคนิคการย้อมเส้นด้าย มีกรรมวิธีการทอที่ทำให้ให้เกิดลวดลายโดยการย้อมเส้นฝ้ายให้ต่าง โดยการผูกมัดให้เกิดช่องว่าง การทอผ้ามัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลาและความประณีต โดยจัดเรียงเส้นไหมและฝ้ายให้สม่ำเสมอ คงที่ กรรมวิธีต้องเรียงลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดลวดลายสวยงามตามต้องการ นอกจากนี้ที่จังหวัด

ภาพที่ 2.53 ผ้าไหมมัดหมี่ - ขอนแก่น

2.2.2.3 นครราชสีมา - ผ้าลายซ่อทิพย์ยกดอก

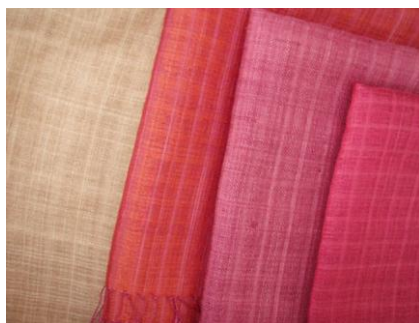
ผ้าลายซ่อทิพย์ยกดอกหรือฝ้ายวนยกดอก เป็นผ้าที่พัฒนาและประยุกต์มาจากฝ้ายวน ที่มีมานานกว่า 200 ปี ซึ่งมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนผ้าที่อื่น คือ ใช้เส้นด้ายมัดไม้มัดเป็นลายผ้าสลับกับเส้นด้ายสีพื้นซึ่งมีความกว้างของใน ระยะเท่าๆกัน และเชิงผ้าทั้งสองด้านของฝ้ายวนจะต้องมีลายผ้าแถบสีแดง สีน้ำเงิน ทั้งสองด้าน ฝ้ายวนได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษชาวโยนกนครที่มี ความรู้ด้านการทอผ้าของชาวชาวไท - ยวน ประธานกลุ่มทอผ้าเห็นว่าเส้นด้ายมัดไม้มัดที่ใช้ทำลายฝ้ายวน น่าจะนำมาทำเป็นลาย ผ้าใหม่ๆ ได้จึงนำมาประยุกต์โดยการทอสลับกับเส้นด้ายสีพื้นเป็นลายช่องเล็กๆ และให้สีลายผ้าเป็นสีเดียวกับสีริมผ้า

ภาพที่ 2.54 ผ้าลายซ่อทิพย์ยกดอก - นครราชสีมา

2.2.2.4 บุรีรัมย์-สไบบารู

สไบทอมือพื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 2.55 สไบบารู - บุรีรัมย์

ที่มา <http://panmaigroup.files.wordpress.com/201>ภาพที่ 2.85 ผลิตภัณฑ์หลากหลาย ทั้ง
ผ้าไหมมัดหมี่ เครื่องแต่งกาย
และเครื่องใช้ในบ้าน ของฝากของชำร่วย3/03/p1014323.jpg

2.2.2.5 หนองคาย-ผ้าทอมัดหมี่บ้านดงสาร

เป็นหัตถกรรมผ้ามัดหมี่พื้นบ้านของบ้านดงสารจังหวัดหนองคาย

ภาพที่ 2.56 ผ้าทอมัดหมี่บ้านดงสาร – หนองคาย

ที่มา <http://www.thaitambon.com/thailand/Nongkhai/>

430902/1042310730/430900304901-52.jpg

2.2.2.6 อุบลราชธานี – ผ้ากาบบัว

ผ้ากาบบัว เป็นชื่อผ้าที่ถูกกล่าวถึงในวรรณกรรมโบราณอีสานหลายเรื่อง คำว่า "กาบ" ในภาษาอีสานมีความหมายถึง เปลือกหุ้มชั้นนอกของต้นไม้บางชนิด เช่น เปลือกหุ้มต้นกล้วย เรียก กาบกล้วย หุ้มไม้ไผ่ เรียก กาบกลาง กลีบหุ้มดอกบัว เรียก กาบบัว (สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ : ปรีชา พิณทอง) ผ้ากาบบัวอาจจะทอด้วยไหมหรือฝ้าย โดยมีเส้นยืน (Warp) ย้อมอย่างน้อยสองสีเป็นริ้วตามลักษณะ "ขิ้นทิว" ซึ่งมีความนิยมแพร่หลายแถบอุบลฯ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เส้นพุ่ง (Weft) จะเป็นไหมสีมับไม (ไหมปั่นเกลียวหางกระรอก) มัดหมี่และขีด

ภาพที่ 2.57 ผ้ากาบบัว - อุบลราชธานี

ที่มา <http://www.isangate.com/local/kabbua.html>

2.2.2.7 สุรินทร์ – ผ้าโฮล

ผ้าโฮลเป็นผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ ผ้ามัดหมี่โฮลถือเป็นลายเอกลักษณ์ของลายผ้าไหมมัดหมี่จังหวัดสุรินทร์ “โฮล” เป็นคำในภาษาเขมรเป็นชื่อเรียก นิยมใช้เส้นไหมน้อยในการทอ มีการมัดย้อมเส้นพุ่งด้วยวิธีการเฉพาะเรียกว่า จนองโฮล โดยการมัดหมี่ผ้าโฮล นิยมมัดหมี่ 21 ลำ ซึ่งการมัดหมี่เพียงหนึ่งลาย สามารถทอได้ถึง 4 แบบด้วยกัน ได้แก่ (ลายโฮลผู้ชาย) ผ้าโฮลสะไรย์ (ลายโฮลธรรมดา หรือโฮลผู้หญิง) ผ้าโฮลเกียรติ และผ้าโฮลปะนะ ในการค้นลำนัดหมี่มัดหมี่โฮลแต่ละลำนจะเป็นอิสระต่อกัน การทอจะใช้เทคนิคการทอพิเศษโดยการทอผ้าให้ลายเฉียงขึ้น เรียกว่า “ปะนะ” การมัดย้อม จะนิยมใช้สีธรรมชาติ และมัดย้อมหลายครั้ง ละเอียดทุกขั้นตอน การย้อมสีผ้าโฮล คือ จะต้องให้ครูทอผ้ามาสอนวิธีการย้อมเสียก่อน เพราะถือกันว่าเป็นผ้าครู ที่จะต้องผ่านกระบวนการครอบครูเสียก่อน ผ้าโฮลมี 5 สี ได้แก่ สีดำ, แดง, เหลือง, น้ำเงิน และเขียว สีเหล่านี้ได้จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติ เนื้อผ้ามี 2 สี ด้านหน้าเป็นสีอ่อน อีกด้านหนึ่งเป็นสีเข้มกว่า

ภาพที่ 2.58 ผ้าโฮล – สุรินทร์

2.2.2.8 ชัยภูมิ – ผ้าฝ้ายทอลายขีด

ผ้าขีด คือผ้าที่ใช้เทคนิคการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษ โดยจะพุ่งด้ายจากริมผ้าด้านหนึ่งสู่ริมผ้าอีกด้านหนึ่ง ทำให้เกิดลวดลายตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า เมื่อทอเสร็จแล้วจะมีลายนูนยกขึ้นจากพื้นผ้า พบมากในผ้าทอของชาวไทลื้อ ซึ่งนิยมทอผ้าฝ้ายด้วยเทคนิค "ขีด" แต่เรียกเทคนิคการทอนี้ว่า "มุก" ผ้าขีดมีลักษณะคล้ายกับผ้ายกดอก แต่จะมีลวดลายมากกว่า การทอผ้าขีดของเมืองเหนือนิยมทอด้วยฝ้าย ผ้าขีดจึงมีเนื้อหนาเหมาะสำหรับการใช้ในการตกแต่งและใช้สอยในครัวเรือน จากภาพที่ 2.66 เป็นผ้าฝ้ายทอลายขีดที่ดัดแปลงมาจากฉลองพระองค์ของสมเด็จพระเทพฯ

ภาพที่ 2.59 ผ้าฝ้ายทอลายจิด - ชัยภูมิ

2.2.2.9 อุตรธานี – ผ้าย้อมครามหมักโคลน

ผ้าย้อมครามหมักโคลน เป็นผ้ามัดหมี่ที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านโดยแท้ เพราะเน้นวัตถุดิบที่ใช้ในท้องถิ่น โดยเฉพาะใช้คราม ซึ่งมีในพื้นที่บ้าน มาทำการย้อมสีผ้า ลายการมัดหมี่เป็นแบบโบราณ เน้นเอกลักษณ์อำเภอพิบูลย์รักษ์ เป็นลวดลายไทย ลายพื้นบ้านแบบไทยแท้ จะเน้นเรื่องคุณภาพ สีไม่ตก มีความสวยงาม ทนทาน

ภาพที่ 2.60 ผ้าย้อมครามหมักโคลน - อุตรธานี

ที่มา <http://www.thaitambon.com/ProvincialStarOTOP/PSO-LP1/>

Udonthani-PSO5L.htm

2.2.3 ข้อมูลจากการสำรวจอุตสาหกรรมสิ่งทอภาคอีสานเบื้องต้น

2.2.3.1 จังหวัดกาฬสินธุ์

1) สหกรณ์ศูนย์ศิลปาชีพทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพนกาฬสินธุ์ จำกัด

ประธานกลุ่ม คุณหนูวรรณ ทะนาจันทร์

ที่อยู่ เลขที่ 173 หมู่ที่ 5 บ้านโพน ต.โพน อ.คำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ 46180
โทร. 043-856204

แพรวานั้นมีลวดลายที่วิจิตรปราณีตงดงามจนได้ยกย่องว่าเป็น “ราชินีแห่งผ้าไหม” สหกรณ์ศูนย์ศิลปาชีพทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพนกาฬสินธุ์ เป็นแหล่งรวมผ้าแพรวาที่งดงาม ผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่นิยมคือผ้าแพรวาผืนผ้าคลุมไหล่และผ้าสไบแพรวาซึ่งชาวผู้ไทยนิยมห่มทับเพื่อตกแต่งกลุ่มบ้านโพนยังคงอนุรักษ์ผ้าแพรวาลวดลายโบราณที่นิยมใช้สีแดงเป็นหลักและสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ที่ยังคงกลิ่นไอของชาวบ้านโพนไว้ ผ้าแพรวา 1 ผืน จะประกอบด้วยส่วนลวดลาย 3 เมตร ผ้าพื้น 2 เมตร ลวดลายที่สร้างสรรค์บนผืนผ้าแพรวาเกิดจาก “การเกาะ” การใช้นิ้วก้อยในการเกาะเกี่ยว (หรือการจก) “แพรวาลายเกาะ” นิยมทำเป็น ผ้าคลุมไหล่ 10 ลาย หรือ สไบ 3 ลาย ซึ่งเป็นแพรวาลายเกาะที่ปราณีตมาก หากลายยังมีจำนวนมากก็จะใช้เวลานาน เช่น 10 ลาย ใช้เวลาประมาณ 1 ปีในการทอ “แพรวาลายล่อง” ผ้าแพรวา 2 สีจำนวน 1 ลายสำหรับลูกค้าที่ชื่นชอบความเรียบง่ายหรือนำไปตัดเสื้อ ใช้เวลา 1-3 เดือน ลูกค้าสามารถเลือกลวดลายกว่า 60 ลายพื้นฐานที่มีในการสร้างสรรค์ผ้าไหมแพรวา มีทั้งสีจากธรรมชาติและเคมี

ภาพที่ 2.61 ร้านสหกรณ์ศูนย์ศิลปาชีพทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพนกาฬสินธุ์

ผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์ศูนย์ศิลปาชีพทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพนกาฬสินธุ์
 ดังภาพด้านล่างต่อไปนี้

ภาพที่ 2.62 ผ้าคลุมไหล่ไหมแพรวา 10 ลาย ผืนละ 20,000 บาท
 ย้อมสีธรรมชาติ

ภาพที่ 2.63 ผ้าคลุมไหล่ ลายล่อง 2,800-3,000 บาท (ด้านหน้า-ด้านหลัง)

ภาพที่ 2.64 สไบลายล่อง ลายพื้นฐาน ผืนละ 2,500 บาท

ภาพที่ 2.65 สไบลาย ลายปราณีต ผืนละ 4,000-8,000 บาท

ภาพที่ 2.66 สไบลาย ลายปราณีต ผืนละ 4,000-8,000 บาท

ภาพที่ 2.67 ผ้าสไบและผ้าคลุมไหล่ ลายปราณีต 6,000-8,000 บาท

ภาพที่ 2.68 ผ้าสไปและผ้าคลุมไหล่ ลายปราณีต 6,000-8,000 บาท

ภาพที่ 2.69 เสื้อบุรุษ 2,500-3,000 บาท

ภาพที่ 2.70 ผ้าไหมแพรวาลวดลายหลากหลาย

ภาพที่ 2.71 กระเป๋าจากกลุ่มเครือข่าย 250 บาท ยามผ้าฝ้าย 350 บาท\

2) ร้านจุกแพรวา

เจ้าของร้าน คุณบุญชู ไพรัตน์

ที่อยู่ เลขที่ 136 หมู่ 6 บ้านเก่าต้อ ต.ทุ่งคลอง อ.คำม่วง กาฬสินธุ์ 46180

โทร. 043-879-209 ,0-9574-6922

คุณบุญชู หรือพี่จุก เจ้าของร้านจุกแพรวา จำหน่ายผ้าไหมและผ้าไหมแพรวาคุณภาพดีราคาท้องถิ่น เปิดบริการมาแล้วกว่า 5 ปี จากประสบการณ์การทอผ้าของพี่จุกที่สั่งสมกว่า 20 ปี ร่วมกับคุณลุงทำนอง สามีของคุณป้ามีื่อย้อมผ้าของร้าน ด้วยผลิตภัณฑ์ของร้านมีคุณภาพที่การันตีจากตรานกยูงของกรมหม่อนไหมทำให้ผลิตภัณฑ์ของพี่จุกเป็นที่รู้จัก พี่จุกจึงชักชวนชาวบ้านมารวมทอผ้า โดยพี่จุกจะเป็นผู้ออกแบบลาย ควบคุมการผลิต พี่ทำนองเป็นผู้ย้อมและจ้างชาวบ้านช่วยทอบางส่วน พี่จุกจะทดลองสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าของร้านเพื่อส่งประกวดอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของร้าน

ภาพที่ 2.72 ผ้าสไบ ผืนละ 3,500 บาท

ภาพที่ 2.73 รางวัลร้านได้จากโครงการต่างๆ

ภาพที่ 2.74 ผ้าไหมแพรวา 5 เมตร ผืนละ 2,500-3,500 บาท

ภาพที่ 2.75 ไหมมัดหมี่ 1,500 บาท

ภาพที่ 2.76 เสื้อบุรุษ 1,900 บาท

ภาพที่ 2.77 ลวดลายที่ร้านร่วมพัฒนากับกรมหม่อนไหม

สรุปผลสำรวจผลิตภัณฑ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์

1) สหกรณ์ศูนย์ศิลปาชีพทอผ้าไหมแพรวาบ้านโพนกาฬสินธุ์

- แพรวาถือว่าเป็น Queen of Silk สินค้ามีความเป็นเอกลักษณ์สูง ไม่สามารถหาได้จากที่อื่น ใช้เทคนิคการทอ มีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมสูง จึงทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในเชิง ร่วมสมัย คล้ายกับผลิตภัณฑ์กรุงเทพ และเชียงใหม่ จึงเป็นไปได้ยากด้วยเหตุปัจจัยดังนี้
- ปัจจัยด้านราคา มีต้นทุนที่สูงมาก ไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดทั่วไป
- ปัจจัยด้านการผลิต ซึ่งใช้ระยะเวลานาน
- ปัจจัยด้านการออกแบบ ด้วยความมีเอกลักษณ์แบบไทยอย่างเต็มเปี่ยม จึงทำให้ยากในการประยุกต์

2) ร้านจุกแพรวา

- พี่จุกมีศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เนื่องด้วยความสนใจโดยส่วนตัวแล้ว ยังเปิดกว้างทางความคิดสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับผู้อื่นได้
- ราคาสามารถแข่งขันในตลาดทั่วไปได้
- สินค้ามีคุณภาพ แต่อาจจะต้องช่วยเหลือด้านการออกแบบเพิ่มเติม

ตารางที่ 2.1 สรุปผลการสำรวจผลิตภัณฑ์ในจังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่ม	เส้นใย	สี	ลวดลาย	finishing	ผืนผ้า	ออกแบบผลิตภัณฑ์	เครื่องแต่งกาย	การตลาดการขาย	ศักยภาพ
ศูนย์ศิลปาชีพ	/	/	/	/	/				
จุกแพรวา	/	/	/	/	/			/	/

2.2.3.2 จังหวัดขอนแก่น

1) อำเภอนบพ

- อำเภอนบพห่างจากตัวจังหวัดขอนแก่น ประมาณ 54 กิโลเมตร ตั้งอยู่บนถนนมิตรภาพขอนแก่น-นครราชสีมา (ทางหลวงหมายเลข 2) ถึงอำเภอบ้านไผ่แล้วแยกขวาไปตามถนนสายบ้านไผ่-ชนบท อีกประมาณ 10 กิโลเมตร

1.1) ศูนย์หม่อนไหม อ.ชนบท จังหวัดขอนแก่น

ศูนย์หม่อนไหมมีหน้าที่ในการวิจัย ปรับปรุง และรักษาพันธุ์ของต้นหม่อน หนอนไหม โดยพื้นที่ของศูนย์ประมาณ 700 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแปลงทดลองปลูกต้นหม่อนที่ได้รับการวิจัย ปรับปรุงดูแลให้สามารถปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่บริเวณนั้น พื้นที่ส่วนถัดมาเป็นแหล่งเลี้ยงหนอนไหมซึ่งแบ่งตามช่วงอายุ เกษตรกรที่ต้องการข้อมูลหรือความช่วยเหลือสามารถเข้าร่วมโครงการกับทางศูนย์ได้ โดยจะได้รับความช่วยเหลือเป็นพันธุ์หม่อน ไข่หนอนไหมไปทดลองเพาะปลูกเพาะเลี้ยง โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์จะคอยเข้าไปให้ข้อมูลและสำรวจผลผลิตต่างๆที่ให้เกษตรกรได้ไปทดลองใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง

ภาพที่ 2.78 แปลงปลูกต้นหม่อน ซึ่งเป็นอาหารของหนอนไหม นอกจากนั้นใบหม่อนยังสามารถนำมาทำชาได้

นอกจากส่วนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแล้ว ทางศูนย์ยังมีโครงการผลิตซาไบหม่อนที่จะผลิตออกจำหน่ายในช่วงเทศกาลต่างๆของศูนย์ และอีกส่วนที่น่าสนใจคือ ส่วนแปรรูปรังไหม ซึ่งจะนำรังไหมที่เหลือทิ้งจากการฟักตัวของหนอนไหมมาแปรรูปเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ที่สวยงาม โดยมีคุณอรุณญา มุ่งงามเป็นผู้แปรรูปและให้ความรู้กับชาวบ้านที่มีความสนใจในการจัดดอกไม้

ภาพที่ 2.79 คุณอรุณญา และผลงานดอกไม้ประดิษฐ์จากรังไหม

ภาพที่ 2.80 รังไหมป่าบู๊ก้าสามารถนำมาทำดอกไม้ประดิษฐ์ที่ให้ผิวสัมผัสเหมือนกระดาษสา

ภาพที่ 2.81 ดอกไม้ประดิษฐ์ช่อเล็กใช้เวลาทำประมาณ 3 วัน ราคา 500 บาท
รังไหมป่าอีโต้ทำดอกไม้ประดิษฐ์ที่ให้ผิวสัมผัสเหมือนมีขนอ่อนนุ่ม

1.2) วิทยาลัยการอาชีพ ศาลาใหม่ไทย อ.ชนบท จังหวัดขอนแก่น

ที่อยู่ 172 หมู่ 3 ถ.แจ้งสนิท ต.ชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180

โทร. 043-286160

ศาลาใหม่ไทยเป็นศูนย์เก็บรวบรวมและอนุรักษ์ผ้าไหมมัดหมี่ที่มีความเป็นสวยงามมีเอกลักษณ์ไว้เป็นจำนวนมาก โดยทางศูนย์เปิดให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้เรื่องผ้าไหม ผ้ามัดหมี่ได้ ด้านล่างของศูนย์เปิดเป็นร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งผ้าผืน และผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากผ้า

ภาพที่ 2.82 ศาลาใหม่ไทย

ภาพที่ 2.83 ห้องนิทรรศการผ้าไหมมัดหมี่ที่รวบรวมผ้าไว้จำนวนมากทั้งผ้าโบราณ และผ้าที่ประยุกต์จากลายโบราณ

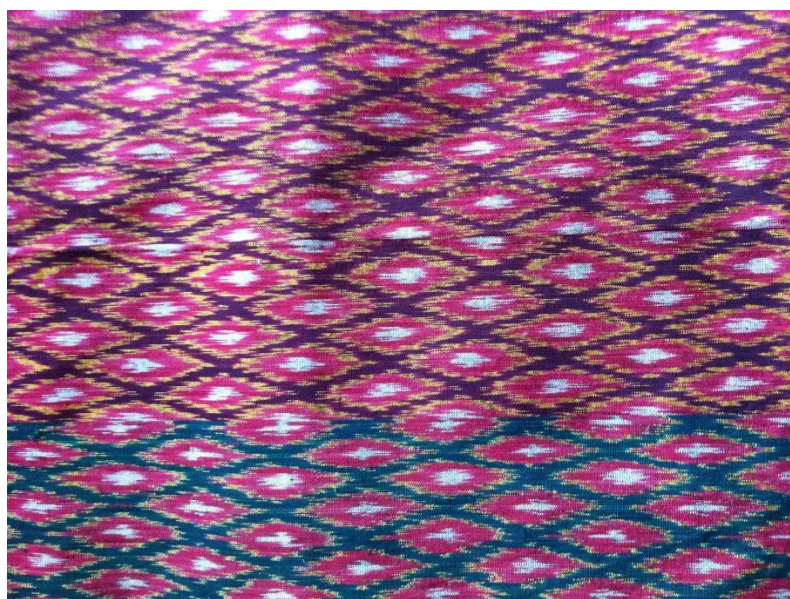
ภาพที่ 2.84 อาจารย์จรุณ ผู้อำนวยการศาลาไหม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านผ้าไหมมัดหมี่อีสาน

ภาพที่ 2.85 ผลิตภัณฑ์หลากหลาย ทั้งผ้าไหมมัดหมี่ เครื่องแต่งกาย และเครื่องใช้ในบ้าน ของฝากของชำร่วย

ภาพที่ 2.86 ตัวอย่างลวดลายที่น่าสนใจ – ลายกุดแจ่งจิ้น

ภาพที่ 2.87 ตัวอย่างลวดลายที่น่าสนใจ – ลายคอมเก่า

1.3) คຸ່ມສຸໂຂ ບ້ານດອນຂ່າ ອ. ສນບທ ຈັງຫວັດຂອນແກ່ນ

ประธานกลุ่ม คุณทวี สุขโข

ที่อยู่ กลุ่มหัตถกรรมคຸ່ມສຸໂຂ ບ້ານດອນຂ່າ เลขที่ 86 หมู่ 7 ต.สนบທ ອ.

สนบທ จ.ขอนแก่น โทร. 085-008-2264

ผ้าไหมมัดหมี่ลายนพเก้าเฉลิมพระเกียรติเป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่มีชื่อเสียงผ่านการสร้างสรรค์จากคุณทวีซึ่งมีความชำนาญในเรื่องการมัดหมี่ คุณทวีคิดค้นลายนพเก้าขึ้นมาเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้กับงานมัดหมี่ของกลุ่มโดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากลายมัดหมี่ต้นแบบตามตำรา 7 ราย คือ ลายขอ ลายข้อ ลายโคม ลายบักจับ ลายดอกแก้ว ลายใบไผ่ และลายกงน้อย รวมกับลายที่ชุมชนเลือก คือ ลายจีเพชร ซึ่งจำลองจากเครื่องทรงเจ้าพระจันตะประเทศเจ้าเมืองชลบท และลายชั้นหมากเบ็ง โดยจำลองมาจากพานบายศรีสู่ขวัญของชาวอีสาน ประกอบกันทั้งหมด 9 ลาย

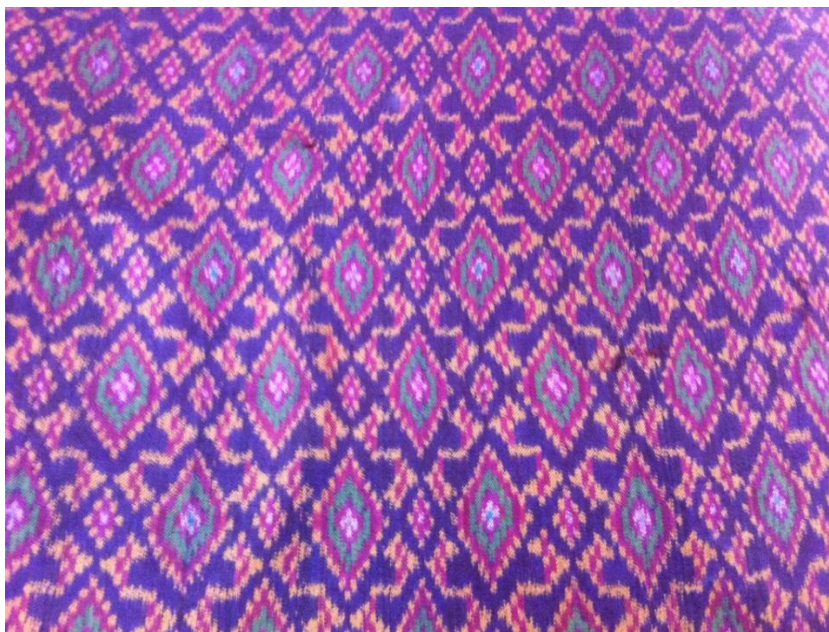
คຸ່ມສຸໂຂມີสมาชิกประมาณ 60 คนโดยมีพี่ทวีเป็นผู้แนะนำและควบคุมการผลิต ขณะนี้พี่ทวีให้ความสนใจเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติจึงคิดค้นขบวนการการผลิตผืนผ้าที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ ทั้งการย้อมด้วยสีธรรมชาติ หรือนำหมักผ้าจากสัปะรดซึ่งทำให้ผ้าไหมมีความอ่อนนุ่ม ผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มคຸ່ມສຸໂຂมีความปราณีมากจึงทำให้มีราคาสูงตามปราณีของลวดลาย

ภาพที่ 2.88 ผู้วิจัยสัมภาษณ์คุณทวี คຸ່ມສຸໂຂ

ภาพที่ 2.89 ผ้าไหมมัดหมี่ลายนพเก้าเฉลิมพระเกียรติ

ภาพที่ 2.90 ผ้าไหมมัดหมี่ลายพื้นผืนละ 2,500 บาท

ภาพที่ 2.91 ผ้าไหมมัดหมี่ลวดลายต่างๆที่คุ้มสุขโข

ภาพที่ 2.92 เสื้อกิโมโนแปรรูปจากผ้าไหมมัดหมี่ราคา 2,500 บาท

ภาพที่ 2.93 ผ้าไหมมัดหมี่ผืนละ 2,500 บาท

1.4) ถนนสายไหม ต.ศรีบุญเรือง อ.ชนบท จังหวัดขอนแก่น

ถนนสายนี้เป็นศูนย์รวมร้านจำหน่ายผ้าไหมคุณภาพดีไว้เป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่รับผ้าไหมมาจากกลุ่มแม่บ้านมาจำหน่ายที่ร้านค้า จำหน่ายทั้งผ้าไหมสีพื้น ผ้าไหมมัดหมี่ เสื้อบุรุษ และเสื้อสตรี เป็นต้น

- ร้านบุญมีไหมไทย และ ร้านมีอุดมไหมไทย

ที่อยู่ 206 ถ.ศรีบุญเรือง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น 40180

โทร 043-286-142

ร้านค้าย่านถนนสายไหม ร้านนี้ทอผ้าไหมอยู่บริเวณด้านหลังร้านค้า ยังทอผ้าในแบบดั้งเดิม มีผ้าฝ้าย ผ้าไหมให้เลือกหลายสีสัน และสินค้าพื้นเมือง มี 2 ห้อง ร้านมีอุดมไหมไทยเป็นร้านของลูกค้า ผลิตภัณฑ์ของร้านนี้จะมีการใช้การออกแบบของมาช่วย เช่น การแทรกมัดดัดหรือเส้นไหมที่มีขนาดแตกต่างการในการทอ การทำลวดลายมัดหมี่ขนาดใหญ่กว่าแบบดั้งเดิม

ภาพที่ 2.94 ผ้าไหมสีพื้น เมตรละ 320 บาท

ภาพที่ 2.95 ผ้าไหมมัดหมี่ราคา 2,000-3,000 บาท

ภาพที่ 2.96 เสื้อสตรี 1,300 บาท

สรุปผลการสำรวจ อ. ขนบท จังหวัด ขอนแก่น

1) ดอกไม้ประดิษฐ์จากรังไหม ศูนย์หม่อนไหม ขอนแก่น

- ดอกไม้ประดิษฐ์มีความสวยงามทั้งรูปทรง และสีสันทัน
- ดอกไม้แต่ละดอกต้องใช้เวลาสร้างสรรค์ (ราคาดอกละ 10 บาท)

การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบในการจัดซื้อ

ดอกไม้ให้ใช้ดอกไม้ที่น้อยลง ปรับเปลี่ยนลักษณะแจกัน จะช่วยลดเวลาในการผลิตจึงควรศึกษาการจัดซื้อ

ดอกไม้จากผู้เชี่ยวชาญในรูปแบบต่างๆ

- รังไหมสามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นๆได้
- มีศักยภาพ

2) วิทยาลัยการอาชีพ ศาลาไหมไทย

- ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด
- ราคาสามารถแข่งขันให้ตลาดทั่วไปได้
- มีศักยภาพ

3) กลุ่มคุ้มสุขโข บ้านดอนข่า

- ผู้นำกลุ่มเป็นนักพัฒนา มีความต้องการที่จะต่อยอดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีศักยภาพ
 - ผ้าทอซึ่งเป็นของสะสมของคุณทวีสีสันและลวดลายที่สวยงาม
 - ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความปราณีตงดงามมีเอกลักษณ์ อาจต้องปรับปรุงด้านลวดลายและสีสันทันเพิ่มเติม
 - ราคาผ้ามัดหมี่ลายนพเก้ามีราคาสูงมาก หากนำมาดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์จะไม่สามารถแข่งขันด้านราคาได้
 - ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ คือ เสื้อกิโมโน ออกแบบได้สวยงาม ราคาสามารถแข่งขันในตลาดทั่วไปได้
- บุญมีไหมไทย และมีอุตมไหมไทย
- ผ้าไหมมีคุณภาพ แต่ยังต้องปรับเปลี่ยนองค์ประกอบการจัดวางลวดลาย สีสันทัน ให้มีความทันสมัยมากขึ้น
 - ราคาสามารถแข่งขันในตลาดทั่วไปได้

ตารางที่ 2.2 สรุปผลการสำรวจผลิตภัณท์ใน อ.ชนบท จังหวัดขอนแก่น

กลุ่ม	เส้นใย	สี	ลวดลาย	finishing	ผืนผ้า	ออกแบบผลิตภัณท์	เครื่องแต่งกาย	การตลาดการขาย	ศักยภาพ
หม่อนไหม		/				/			/
ศาลาไหมไทย	/	/	/	/	/			/	/
คุ้มสุขโข	/	/	/	/	/		/	/	/
อุดมไหมไทย	/	/		/	/			/	/

2) กลุ่มผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติบ้านหนองหญ้าปล้อง

ประธานกลุ่ม คุณทองเลิศ สอนจันทร์

ที่อยู่ 36 หมู่ 9 ต.โพนเพ็ก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น

โทร 08-6630-2462

ผลิตภัณท์ที่โดดเด่นของกลุ่มคือ ผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติที่สวยงาม มีคุณภาพ ซึ่งนอกจากนี้กลุ่มยังมีผลิตภัณท์อีกหลายประเภท ทั้งผ้าผืน ผ้าพันคอ เครื่องแต่งกายบุรุษ และสตรี กลุ่มคุณทองเลิศจะทำงานอย่างเป็นเครือข่าย โดยมีกลุ่มกลุ่มบ้านปอแดง อ.ชนบท เป็นผู้ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ส่งเส้นใยให้ทางพิพิธภัณฑ์เป็นผู้ทอและย้อม

ภาพที่ 2.97 ผ้าไหมสีพื้น ผืนละ 300 บาท

ภาพที่ 2.98 มัดหมี่ลายปราณีต 4 หลา (ลาย 2 หลา พื้น 2 หลา) ผืนละ 1,900 บาท

ภาพที่ 2.99 ผ้าเปลือกไหม หลาละ 500 บาท

ภาพที่ 2.100 ไหมมัดหมี่ย้อมครามที่การย้อมสีไม่สม่ำเสมอ (ด้านซ้าย)
ไหมมัดหมี่ลายสายฝน ลวดลายเกิดจากการมัดหมี่เฉพาะเส้นพุ่ง (ด้านขวา)

ภาพที่ 2.101 มัดหมี่ลายทางกระรอก

ภาพที่ 2.102 ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย

สรุปผลกลุ่มผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติบ้านหนองหญ้าปล้อง

- ผ้าไหม เนื้อผ้าอ่อนนุ่ม สีสันทายงาม
- ราคาสามารถแข่งขันในตลาดทั่วไปได้
- การเก็บรักษาผ้าถือว่าต้องปรับปรุงอย่างมาก เนื่องจากผ้าจำนวนมากในร้านมีความสวยงามแต่เลอะด้วยคราบต่างๆ ควรบรรจุผ้าไหมในถุงเพื่อรักษาความสะอาด

กลุ่มทอผ้าและกลุ่มผลิตภัณฑ์กลุ่มต่างๆของจังหวัดขอนแก่น

- 1) กลุ่มทอผ้าไหม 229/1-2 หมู่ 4 บ้านคุ้มศิริไทย์ ถนนศรีบุญเรือง ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180
ติดต่อ : คุณสุพงศ์ หินเถาว์ โทร : 0-4337-6249 โทรสาร : 043 376249
- 2) กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านหนองนาคำ 12 หมู่ 1 บ้านหนองนาคำ ตำบลบ้านโคก กิ่งอำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น 40150
ติดต่อ : คุณบุญทิพย์ บุตรโพธิศรี โทร : 043 217012
- 3) กลุ่มผ้าลีลาฝ้าย 330 หมู่ 10 บ้านโพนสว่าง ถนนมะลิวัลย์ ตำบลจระเข้ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น 40240 ติดต่อ : คุณสุนทรียา คำพิมพ์ โทร : 043 388323, 089 842 3897
- 4) กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหนองหญ้าปล้อง 36 หมู่ที่ 9 ตำบลโพนเพ็ก อำเภอฆ้องชัย จังหวัดขอนแก่น 40160 ติดต่อ : คุณทองเลิศ สอนจันทร์ โทร : 08 6630 2462 , 0 4321 1844 โทรสาร : 0 4345 6725
- 5) กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่สงคราม 16/2 ถ.กลั่นแก้ว หมู่ .2 ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180 ติดต่อ : นายสงคราม งามยิ่ง โทร : 043 286043
- 6) กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านหัวฝาย 46 หมู่ 2 บ้านหัวฝาย ต.ปอแดง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น 40180 ติดต่อ : นางสุภาณี ภูแล่นกี โทร : 081 7296025
e-mail : jnidda@hotmail.com
- 7) กลุ่มผลิตฝ้ายลายสอง 48 หมู่ 16 บ้านไทยเจริญ ถนนมณีนีรัตน์ ตำบลหนองสองห้อง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น 40190
ติดต่อ : คุณเพลินพิศ โตศิริ โทร : 08 7231 8623 โทรสาร : 043 491120

- 8) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ประดิษฐ์เศษผ้า)
86 หมู่ 6 บ้านหนองหอย ต.จระเข้ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น 40240
ติดต่อ : นางสาวทอง ไกรราช โทร : 043 388167
e-mail : cddKhonKaen@Chaiyo.com
- 9) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสิ่งทอ
29 หมู่ 2 บ้านเรือ ต.บ้านเรือ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น 40150
ติดต่อ : นางยาดา เสนาดี โทร : 043 291815
e-mail : cddkhonkaen@chaiyo.com
- 10) กลุ่มสายใจไหมไทย
8 หมู่ 2 บ้านหนองบัว ตำบลเก่าจิว อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น 40120
ติดต่อ : คุณสายใจ ภูผาคูณ โทร : 08 1954 7649
E-mail : puphacoona@yahoo.com
- 11) กลุ่มสตรีทอผ้าไหมมัดหมี่
หมู่ 11 บ้านโนนรัง ต.หนองสองห้อง อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น 40190
ติดต่อ : นางเกษร วาปีทัม โทร : 043 491579 (อบต.หนองสองห้อง)
ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าพื้นสีต่าง ๆ ทอด้วยความประณีต เนื้อผ้าดี
สวยงาม มีให้เลือกมากมาย
ราคาขายส่ง 800 บาท ราคาขายปลีก 900 บาท
- 12) กลุ่มสตรีทอผ้าไหมตำบลศรีบุญเรือง
95 หมู่ที่ 1 ตำบลศรีบุญเรือง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180
ติดต่อ : คุณแดง จำนงค์พิพัฒน์ โทร : 0 4328 6197 , 0 9861 7760
ผ้าไหมมัดหมี่ไหม 6 เส้น ราคาขายปลีก 3000 บาท
- 13) กลุ่มแพรรณ (ศูนย์ศิลปหัตถกรรมเพื่อพัฒนาสตรีอีสาน)
131-193 ถ.ชาตะผดุง อ.เมือง จังหวัดขอนแก่น โทร. 337216
(ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ)
- 14) บ้านโคกเจริญ ต.บ้านโคก อ.หนองนาคำ
(คลินิกเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น โทร 0-4328-6160
แฟกซ์ 0-4328-6031)
- 15) กลุ่มทอผ้าไหมหมู่ 1 บ้านหัวหนอง
หมู่ 1 บ้านหัวหนอง ต.หัวหนอง อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น 40110
ติดต่อ : นางหมูน มาศรี โทร : 043 273490

16) กลุ่มแปรรูปผ้าไหม

5 หมู่ 16 ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 40110

ติดต่อ : นางบุปผา ชุ่มด้วง โทร : 06 2237901

17) กลุ่มตัดเย็บกระเป๋าคู่และผ้าฝ้าย

207 หมู่ 2 บ้านวังหิน ตำบลสระแก้ว อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

40340 ติดต่อ : คุณสุรัตน์ อยู่สุขสวัสดิ์

โทร : 08-9944-7987, 0-4349-4291

18) กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านคิมชาติ

13 หมู่ 8 ตำบลชนวน กิ่งอำเภอนางรอง จังหวัดขอนแก่น 40150 ติดต่อ :

นางสอ ทองเหง้า โทร : 089 0551452

19) กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติบ้านนาโพธิ์

229 หมู่ 9 บ้านนาโพธิ์ ตำบลโนนสะอาด อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

40330 ติดต่อ : คุณระเบียบ ศรีวรรณ

โทร : 084 788 3263

20) ร้านภูมิถิ่นไทย

444/100 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

ติดต่อ : คุณรัฐภูมิ ทุมคำ โทร : 043 916297,

08 7143 2108, 08 5454 3504

ผ้าพื้น ราคา 1200 บาท 390 ซม.

21) กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกใหม่

36 หมู่ 6 ตำบลบ้านโนน กิ่งอำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น 40170

ติดต่อ : คุณบุญเรือง แก้วใส โทร : 08 6230 6187

22) กลุ่มผ้าไหมมัดหมี่ลำไผ่ไหมไทย

59 ม.1 ถ.โพธิ์ทอง ต.ศรีบุญเรือง อ.ชนบท จ.ขอนแก่น 40180

23) บุญมีไหมไทย

206 คุ่มวัดโพธิ์ หมู่ 2 ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180

ติดต่อ : นางบุญมี หินเฑาะว์ โทร : 0-4328-6142

24) กลุ่มออมทรัพย์ทอผ้าไหมบ้านใหม่พัฒนารุ่งโรจน์

71 หมู่ 14 บ้านใหม่พัฒนาตำบลใหม่พัฒนา อำเภอแวงใหญ่

จังหวัดขอนแก่น 40330

ติดต่อ : คุณวิภารัตน์ ศรีวงษ์ชัย โทร : 08 9941 4293, 08 7218 3201

25) ร้านออน-ซอนไท

60 หมู่ 7 บ้านดอนข่า ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น 40180

ติดต่อ : นางสาวจุฑามาศ อัคราชน โทร : 08-0416-5017, 08-5011-8874,
08-7170-4260

26) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้า

199 ขามเปี้ย หมู่ 9 มิตรภาพ ต.บ้านแฮด อ.บ้านแฮด จ.ขอนแก่น 40110

ติดต่อ: นางชัชฎาภรณ์ ช่างรังษี โทร :08-1471-3547

27) กลุ่มทอผ้าฝ้ายด้วยมือ ป.ต.ท. พัฒนาบ้านคำแคน

78 หมู่ 12 บ้านคำแคนใต้ ตำบลคำแคน อำเภอมัญจาคีรี

จังหวัดขอนแก่น 40160

ติดต่อ : คุณกฤษณา ตุ่นคำ โทร : 086 237 4756, 081 872 3205

ข้อมูลอธิบายเพิ่มเติมกลุ่มทอผ้าของจังหวัดหวัดแก่น

- ผ้าฝ้ายมัดหมี่ บ้านเมืองเพี้ย อ.บ้านไผ่

ชาวบ้านที่นี้แทบทุกครัวเรือน จะทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ และขึ้นไหมมัดหมี่ แต่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมากคือ การทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ซึ่งมีกรรมวิธีการผลิต และการทอเช่นเดียวกับผ้าไหมมัดหมี่ ลวดลายผ้าดัดแปลงมาจากสภาพแวดล้อมที่พบเห็น ผ้าฝ้ายที่นี้นับได้ว่ามีคุณภาพดี สวยงาม และราคาย่อมเยา ผู้ที่ต้องการจะแวะซื้อ ผ้าพร้อมทั้งชม กรรมวิธีการผลิตสามารถมาที่บ้านเมืองเพี้ยได้ ชาวบ้านจะทอขายเองตามบ้าน

- ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติที่ศูนย์ศิลปะ

เพื่อการพัฒนาสตรีอีสาน

เป็นศูนย์ที่รวบรวมชาวบ้านในเขตอ.เมือง อ.หนองเรือ อ.ภูเวียง และ อ.ชุมแพ เพื่อผลิตผ้าฝ้ายทอมือโดยใช้สีธรรมชาติที่ได้จากเปลือกไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาทำสีย้อมผ้า และจากจุดนี้เองที่มีส่วนช่วยกระตุ้น ให้ชาวบ้านเล็งเห็นถึงความสำคัญและอนุรักษ์ต้นไม้ เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านนี้ไว้ตลอดไป มีหลายหมู่บ้านในหลายอำเภอที่ผลิตผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติ ได้แก่ บ้านสุขสมบูรณ์ ใน อ.ชุมแพ บ้านหัวฝาน บ้านหนองย่างแล่น บ้านหนองทุ่ง ใน อ. ภูเวียง บ้านโนนทอง บ้านฟาง ใน อ.หนองเรือ บ้านเหล่าเกวียนหัก ใน อ.เมือง และบ้านตลาด บ้านหนองแหม ใน อ.ก้านเหลือง ผู้ที่สนใจจะไปเยี่ยมชม และศึกษากระบวนการผลิตอย่างใกล้ชิด สามารถเดินทางไปยังหมู่บ้านได้ ช่วงต้นเดือนจะอยู่ในช่วงการย้อมสีผ้า ส่วนกลางเดือนไปจนถึงปลายเดือนจะเป็นช่วงของการทอ ชาวบ้านจะทำเช่นนี้ไปทุกเดือน

การศึกษามุมมองและแนวโน้มการสร้างตลาดใหม่จากองค์ความรู้การออกแบบ ดั้งเดิมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นมหาวิทยาลัย เก้าแห่งของภาคอีสาน ได้รับการสถาปนาเมื่อปี 2509 ประกอบด้วยคณะที่มีการเรียนการสอนทั้งทางวิทยาศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ เป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ของภาคอีสาน โดยคณะที่มีการเรียนการสอนการออกแบบลายทอ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติคือคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ การเก็บข้อมูลจากคณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์พบว่า

- นักศึกษาส่วนใหญ่ที่ศึกษาในสาขาการออกแบบผลิตภัณฑ์มาจากจังหวัดทางภาคอีสาน
- นักศึกษาได้เรียนรู้ ศึกษาและเข้าเยี่ยมชมกิจการของผู้ประกอบในภาคอีสานคือกลุ่มแม่บ้าน โดยกลุ่มแม่บ้านนี้มีอาชีพหลักคือการทำนา การทำงานทอผ้าเป็นงานรอง การเข้าศึกษาและสัมภาษณ์นี้ทำหลังจากช่วงทำนา โดยกลุ่มแม่บ้านทอผ้าจะมีเวลาเต็มที่ในการทำงานพัฒนาผลิตภัณฑ์
- ผ้าพื้นเมืองที่นักศึกษานำมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาและสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบของตนเองได้แก่ ผ้าไหม ผ้าแพรวา ผ้าลายหางกระรอก
- นักออกแบบที่จบการศึกษาจากภาคอีสาน เดินทางเข้าไปทำงานที่กรุงเทพมหานครจำนวนมากเนื่องจากมีตลาดรองรับ ซึ่งอันที่จริงหากที่ภาคอีสานมีตลาดงานออกแบบรองรับนักออกแบบก็ต้องการที่จะทำงานอยู่ที่ภูมิลำเนามากกว่า

ภาพที่ 2.103 คณาจารย์และนักศึกษาที่ให้ข้อมูลเรื่องการออกแบบสิ่งทอ
ร่วมสมัยที่ได้รับแรงบันดาลใจจากองค์ความรู้พื้นถิ่นของภาคอีสาน

จากหลักองค์ประกอบการออกแบบ สามารถนำมาวิเคราะห์ผลงานการออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ
2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ
3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี
4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์โดยสามารถแจกแจงได้ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

ภาพที่ 2.104 ผลงานออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาตัวอย่างที่ 1

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ
มีการใช้เส้นใยขนแกะร่วมกับไหมและฝ้าย ใช้เส้นใยพิเศษ (novelty yarns) ทอลงบนโครงสร้างพื้นฐานคือลายขัด
2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ
ใช้เทคนิคการทอแบบ tapestry ร่วมกับการทอแบบลายขัดทำให้ผ้ามีมิติสูงต่ำ
3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี
(ซ้าย) นำสีโทน pastel (ซ้าย) และ triad colour (ขวา) มาใช้ซึ่งไม่ใช่โทนสีของผ้าทอดั้งเดิมของอีสาน
4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์
เป็นผลงานศิลปะ

ตัวอย่างที่ 2

ภาพที่ 2.105 ผลงานออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาตัวอย่างที่ 2

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ

มีการใช้ริบบิ้นไนลอน (ซ้าย) และ เส้นใยขนแกะทอร่วมกับเส้นใยฝ้ายบน
โครงสร้างพื้นฐานคือลายขัด

2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ

ใช้เทคนิคการทอแบบ tapestry ร่วมกับการทอแบบลายขัดทำให้ผ้ามีมิติสูงต่ำ

3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี

-

4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์

เป็นผลงานศิลปะ

ตัวอย่างที่ 3

ภาพที่ 2.106 ผลงานออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาตัวอย่างที่ 3

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ

มีการใช้เส้นใยขนแกะร่วมกับไหมและฝ้าย ใช้เส้นใยพิเศษ (novelty yarns) ทอลงบนโครงสร้างพื้นฐานคือลายขัด

2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ

ใช้เทคนิคการทอแบบ tapestry ร่วมกับการทอแบบลายขัดทำให้ผ้ามีมิติสูงต่ำ

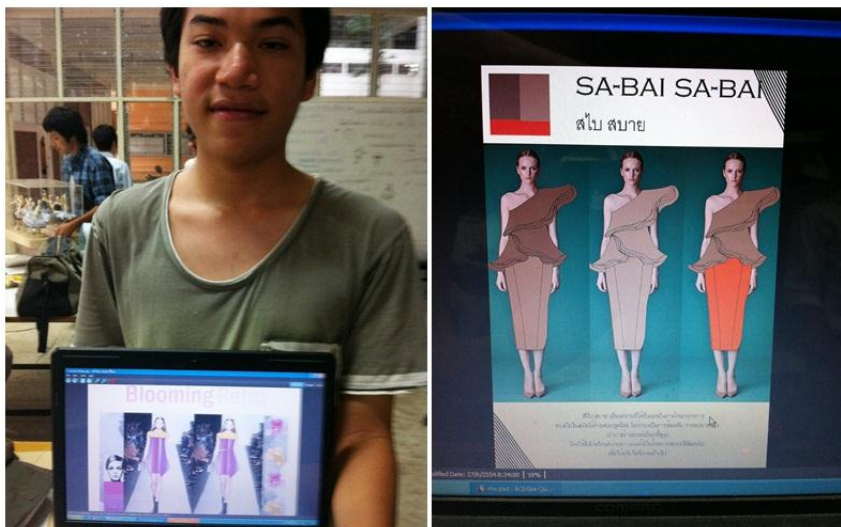
3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี

(ซ้าย) นำสีโทน pastel และ fluorescent มาใช้ซึ่งไม่ใช่โทนสีของผ้าทอดั้งเดิมของอีสาน

4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์

เป็นผลงานศิลปะประดับฝาผนัง

ตัวอย่างที่ 4

ภาพที่ 2.107 ผลงานออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาตัวอย่างที่ 4

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ

-

2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ

-

3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี

มีการนำสีเอกรงค์ (monotone) มาใช้ร่วมกับการกำหนดกลุ่มสี (colour palette) ที่มีการให้สีหนึ่งสีเป็นสีเอก (accent of collection)

4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์

เป็นผลงานเครื่องแต่งกายร่วมสมัย

ตัวอย่างที่ 5

ภาพที่ 2.108 ผลงานออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาตัวอย่างที่ 5

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ

มีการใช้เส้นใยลินินร่วมกับเส้นใยฝ้าย ทอลงบนโครงสร้างพื้นฐานคือลายขัด

2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ

-

3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี

มีการนำสีเอกรงค์ (monotone) มาใช้ร่วมกับการกำหนดกลุ่มสี

(colour palette) ที่มีการให้สีหนึ่งสีเป็นสีเอก (accent of collection)

4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์

เป็นผลงานเครื่องแต่งกายร่วมสมัย

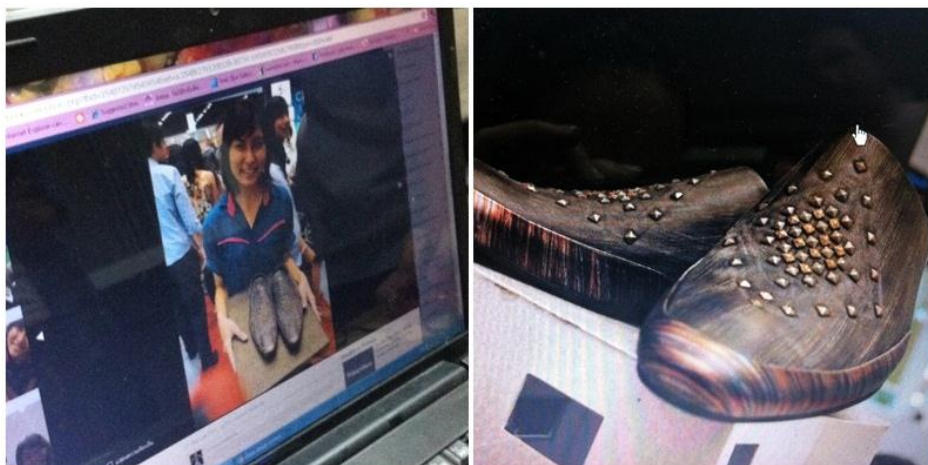
ตัวอย่างที่ 6

ภาพที่ 2.109 ผลงานออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาตัวอย่างที่ 6

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ
ไม่มี ใช้ผ้าไหมสีพื้นสีขาว
2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ
-
3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี
มีการนำสีเอกรงค์ (monotone) มาใช้
4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์
เป็นผลงานเครื่องแต่งกายร่วมสมัย

ตัวอย่างที่ 7

ภาพที่ 2.110 ผลงานออกแบบสิ่งทอของนักศึกษาตัวอย่างที่ 7

1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้วัสดุ

นำลายประกอบของผ้าทออีสานมาใช้ในงานออกแบบโดยการแทนค่าด้วยวัสดุอื่น
(ในที่นี้คือหมุดเหล็ก ตอกลงบนรองเท้า)

2. การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างลายทอ

นำลายประกอบขนาดเล็กมาขยายขนาด (scale) แต่ยังคงสัดส่วน
(proportion) เดิมไว้

3. การเปลี่ยนแปลงเชิงการใช้สี

นำสีโลหะ (metallic) มาใช้ซึ่งไม่ใช่โทนสีของผ้าทอดั้งเดิมของอีสาน

4. การเปลี่ยนแปลงเชิงการนำไปสร้างเป็นผลิตภัณฑ์

เป็นผลงานเครื่องแต่งกายร่วมสมัย

2.2.3.3 จังหวัดสุรินทร์

1) "ผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา" ที่บ้านท่าสว่าง จังหวัดสุรินทร์

เปิดให้เข้าชมทุกวัน สามารถติดต่อได้ที่อาจารย์วีระธรรม ตระกูลเงินไทย คุณสมาลี ตัดใจดี โทร. 08 9202 7009, 0 44558489-90 การเดินทาง ห่างจากตัวเมืองสุรินทร์ 8 กิโลเมตร โดยข้ามทางรถไฟด้านตรงข้ามห้างสุรินทร์พลาซ่า ถึงสี่แยกจะมีป้ายบอกเลี้ยวซ้าย เส้นทาง รพช. (เกาะลอย-เมืองลิง) ทางลาดยางตลอด

ผ้ายกทองชั้นสูงแบบราชสำนัก โดยมีอาจารย์วีระธรรม ตระกูลเงินไทย เป็นผู้ดูแล (ผ้าไหม 1416 ตะกรอ) ย้อมสีธรรมชาติ ลายมีความปราณีต เป็นศิลปะชั้นสูงใช้เส้นไหมน้อยซึ่งบางในการทอ และไหมทองที่ทำการการรีดเส้นเงินปิดควบกับเส้นด้ายเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่มีทิศทางเติบโตอย่างยั่งยืน และกำลังจะหยั่งรากลึก พร้อมทั้งการแตกหน่อสู่โอกาสใหม่ในอนาคต ตามวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลของผู้นำ

การทำงานในช่วง 10 ปีแรก เป็นการรื้อฟื้นงานศิลปะชั้นสูง ผ้าไหมยกทองจันทร์โสมาที่เลื่องชื่อในวันนี้ เกิดมาจากการบุกเบิกของ วีระธรรม ตระกูลเงินไทย ศิลปินที่เริ่มความคิดแค่เพียงอยากจะกลับบ้านเกิดที่ท่าสว่างเพื่อไปทำงานศิลปะเจียบๆ โดยใช้การทอผ้าเป็นสื่อตามที่ตัวเองชอบ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นตามมานั้นนับว่าเกินคาด เพราะนอกจากจะสามารถทำให้เกิดการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้ และฝีมือในการทอผ้า ยังสามารถรื้อฟื้นการใช้ลวดลายแบบราชสำนัก ซึ่งเป็นลวดลายโบราณที่มีความสลับซับซ้อน และสูญหายไปเป็นร้อยปีให้กลับมาใหม่ โดยนำมารวมกับเทคนิคการผลิตผ้าไหมของชุมชนท่าสว่างในจังหวัดสุรินทร์ที่สืบทอดกันมาเป็นร้อยปีเช่นกัน เกิดเป็นผ้าไหมยกทองที่สวยงามของกลุ่มผ้าไหมยกทองจันทร์โสมาขึ้นมา

ภาพที่ 2.111 คุณวีรธรรม ตระกูลเงินไทย
ผู้ก่อตั้งกลุ่มผ้าไหมยกทองจันทร์โสม

เป้าหมายของกลุ่มผ้าไหมยกทองจันทร์โสมมุ่งหวังผลิดงานเป็นเหมือนการสร้างงานศิลปะไม่ได้ทำในเชิงพาณิชย์ ดังนั้น ผลงานที่ทำขึ้นมาจึงไม่ได้มีการวางจำหน่าย แต่ต้องสั่งจองเท่านั้น และมุ่งการซื้อไป เพื่อสะสมเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มุ่งไป เพื่อการใช้งาน เนื่องจากคุณภาพ และกรรมวิธีการผลิตที่ละเอียดซับซ้อนมาก ผ้าทอแต่ละผืนใช้เวลาหลายเดือน และราคาต่อชิ้นไม่ต่ำกว่า 4-5 หมื่นบาท จนถึงหลักแสนบาท

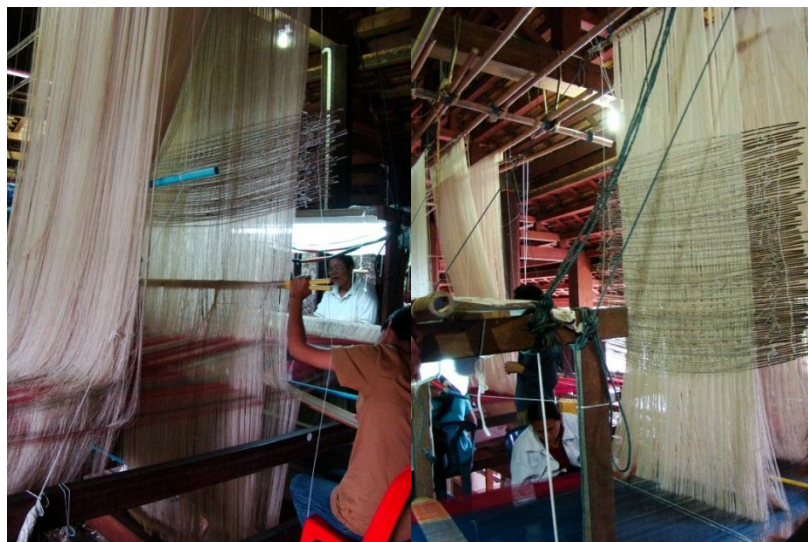
ภาพที่ 2.112 ผ้าไหมยกทองของจันทร์โสม

ภาพที่ 2.113 ผ้าไหมยกทองของจันทรโสม

จันทรโสมมีนักทอเกี่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาติเข้าไปเยี่ยมชมการผลิตของกลุ่มฯ ที่หมู่บ้านท่าสว่างนับพันคนต่อเดือน ทำให้เกิดรายได้จากการทอเกี่ยวแต่เนื่องจากไม่สามารถซื้อผ้ายกทองจันทรโสมได้ รอบๆ โรงทอจึงมีการนำผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน ซึ่งมีราคาถูกกว่าหรืออยู่ที่หลักพันเท่านั้นเพราะเป็นการผลิตแบบดั้งเดิมไม่มีความสลับซับซ้อน มาวางขาย และกลายเป็นชุมชนที่เป็นแหล่งซื้อขายผ้าไหมของจังหวัดสุรินทร์ โดยที่ชาวบ้านเป็นคนดูแลจัดการกันเองรวมทั้ง ทำให้เกิดความนิยมในการใช้ผ้าไหม และความต้องการผ้าไหมของจังหวัดสุรินทร์มากขึ้น และขยายผลให้ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมเป็นหมู่บ้านทอเกี่ยวเกิดที่พักแบบโฮมสเตย์ กลายเป็นผลพลอยได้ของชุมชนและจังหวัดสุรินทร์ เกิดเป็นรายได้มหาศาล

จากการที่มีตลาดแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มผ้าไหมยกทองจันทรโสมกับกลุ่มชาวบ้าน ต่างฝ่ายจึงส่งเสริมกันให้เกิดการเติบโตยิ่งขึ้นในด้านของชื่อเสียง และรายได้ นอกจากนี้ กลุ่มผ้าไหมยกทองจันทรโสมยังช่วยเหลือชาวบ้านในแง่ของการพัฒนาทักษะ และส่วนที่ยังทำได้ไม่ดี เช่น การช่วยออกแบบลวดลายและการสอนเทคนิคการผลิตบางอย่างที่ช่วยเพิ่มคุณภาพ

ภาพที่ 2.114 กี่ทอผ้าที่ใช้ในการทอผ้าทอยกทอง มีตะกรอเป็นพันตะกรอ

ในอีก 10 ปีต่อไปกลุ่มผ้าไหมยกทองจันทร์โสมต้องการที่จะขยายงานและสร้างชื่อในตลาดใหม่ๆ โดยปัญหาสำคัญในปัจจุบัน ของการสร้างผลิตภัณฑ์ผ้าไหมยกทองแบบราชสำนักอยู่ที่การออกแบบลวดลาย และการเก็บตะกรอ ซึ่งเป็นส่วนที่ยากที่สุด และเมื่อต้องการคุณภาพมาตรฐานระดับดีเยี่ยมมีเพียงไม่กี่คนที่ทำได้ เพราะต้องอาศัยการซึมซับรสนิยม และการนำความรู้มาใช้ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กลุ่มผ้าไหมยกทองจันทร์โสมทำคือการสร้างคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นลูกหลานของคนที่นี่ และคนในชุมชนที่เข้ามาเป็นสมาชิก แต่ละคนจะได้รับการฝึกฝน และมีหน้าที่ต่างกัน เช่น คนออกแบบ คนย้อม คนทอ ซึ่งมีรายได้ประจำ

ภาพที่ 2.115 อ่างย้อมครามเส้นไหม

ภาพที่ 2.116 เส้นไหมที่ผ่านการย้อมครั้งแล้วจะมีสีแดง

ปัจจุบันมีสมาชิกในกลุ่มฯ ประมาณ 70 คน คนออกแบบกว่า 20 คน นอกจากจะได้เรียนรู้ด้านการออกแบบแล้ว ยังได้รับทุนการศึกษาให้เรียนหนังสือในระบบส่วนอีกกว่า 50 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน เพราะต้องการรักษา และสร้างองค์ความรู้คนในท้องถิ่น เพื่อให้สืบทอดภูมิปัญญาด้านนี้ต่อไป และเมื่อได้รู้พื้นเทคนิคการทอขึ้นมาแล้ว ต้องสร้างงานออกแบบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนที่ผ่านมาจึงเน้นการเตรียมบุคลากร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญ เพราะการอนุรักษ์งานศิลปะหรือวัฒนธรรมไม่ได้ทำที่งานนั้น ต้องทำที่ตัวคน จึงจะรักษาสິงเหล่านั้นเอาไว้ได้" วิศวกรรม ตอกย้ำถึงแนวคิด และวิถีทางต่อการสร้างผลิตภัณฑ์โอท็อประดับพรีเมียมที่ยั่งยืน

ภาพที่ 2.117 ผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา

ภาพที่ 2.118 ผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา

อย่างไรก็ตาม หลังจาก 10 ปีแรก กลุ่มผ้าไหมยกทองจันทร์โสมามีเป้าหมายไปที่การสร้างงาน เพื่อการสะสมเท่านั้น เพราะความยากในการทำ และคนที่ทำได้มีน้อย แต่นับจากนี้จะเริ่มสร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อสนองตลาด สำหรับการใช้สอย โดยจะตัดทอนความสลับซับซ้อนของลวดลาย แต่ยังคงใช้วิธีการ และวัตถุดิบจากธรรมชาติในการย้อมเหมือนเดิม และสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ปลอกหมอน เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ฯลฯ ซึ่ง 10 ปีต่อไป จะสมบูรณ์แบบในการวางระบบ และจัดวางบุคลากรให้เหมาะสมกับการผลิต เพื่อรองรับตลาดที่ขยายตัวออกไป

ภาพที่ 2.119 ผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา

ภาพที่ 2.120 ผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา

คุณวีรธรรม ตั้งความหวังว่า นอกจากชื่อเสียงของไหมไทยในระดับโลก ซึ่งเป็นที่รู้จักระดับหนึ่งแล้ว เป้าหมายที่อยากจะไปถึงในอนาคตนั้น อยากจะให้ชื่อเสียงของผ้าไหมสุรินทร์เป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับด้านคุณภาพ และคุณค่าในระดับโลก เนื่องจากผ้าไหมของจังหวัดสุรินทร์มีรากเหง้ามาตั้งแต่อดีตมีประวัติศาสตร์ที่ปรากฏเป็นร้อยปี ชาวบ้านท้องถิ่นปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าสืบทอดกันมายาวนาน มีพันธุ์ไหมเหลือทิ้งที่เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งภูมิปัญญา และงานฝีมือที่ถ่ายทอดกันมาส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างชื่อเสียง และการยอมรับนั้น มาจากทั้งในด้านของคนผลิตที่ต้องมีสำนึก ต้องซื่อสัตย์ ถ้าบอกคนซื้อว่าเป็น ของคุณภาพเป็นของดี ต้องทำให้ได้อย่างนั้นจริงๆ ต้องไม่มีการหลอกลาย รวมทั้ง เมื่อเป็นชื่อเสียงระดับจังหวัด มีหลายส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ทุกส่วนต้องเข้าใจ และช่วยกันรักษา และพัฒนาอย่างจริงจัง

ในแง่มุมมองของคนผลิตถ้าไม่มีใครอยากใช้ ไม่มีใครรู้จัก จะไม่เกิดการสืบทอดและสูญหายไป แต่ในทางตรงกันข้าม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมผ้าไหมสุรินทร์ หลังจากผ้าไหมสุรินทร์มีชื่อเสียงขึ้นมา จากการที่ภาครัฐเคยสนับสนุนผ้าไหมยกทองจันทร์โสมาให้ใช้ในพิธีการสำคัญระดับประเทศ เช่น ผลิตเสื้อ เพื่อเป็นที่ระลึกให้ผู้นำประเทศในงานประชุมสุดยอดผู้นำเอเปค ซึ่งอันนี้สงสียในครั้งนั้นยังส่งผลต่อชื่อเสียงของผ้าไหมสุรินทร์ แม้เวลาจะผ่านมานานหลายปีแล้วมาถึงปัจจุบัน ผ้าไหมยกทองจันทร์โสมยังเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของงานสำคัญๆทำให้ชื่อเสียงได้รับการสืบทอดออกไปโดยปริยาย

ภาพที่ 2.121 ผ้าไหมยกทองจันทร์โสม

ในความเป็นศิลปินไม่ว่าจะเป็นการผลิตงานศิลปะหรือผลิตภัณฑ์ย่อมจะมีความเป็นอัตลักษณ์ได้ ทำให้ผลงานหรือผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นแตกต่างกัน นอกจากผ้าไหมยกทอง และผ้าไหมของท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์ หากผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้รับการรื้อฟื้น และมุ่งมั่นสร้างชื่อเสียง จะทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และคุณค่าของท้องถิ่นอีกมากมาย

ภาพที่ 2.122 ช่างทอผ้าผูกตะกรอ ที่มีนับพันตะกรอสูงขึ้นไป

สำหรับกลุ่มผ้าไหมยกทองจันทร์โสมา ซึ่งมีผู้นำอย่าง วีรธรรม ตระกูลเงินไทยเป็นศิลปินต้นแบบในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ผสมกับการสร้างคนรุ่นใหม่ เพื่อสืบทอดองค์ความรู้อย่างมีเป้าหมาย แม้ว่าจะใช้ระยะเวลานาน แต่ผลที่เกิดขึ้นคือความยั่งยืน และเป็นหนทางที่อยู่รอดได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยการใช้องค์ความรู้จากทุนทางวัฒนธรรม และสังคมอย่างมีวิสัยทัศน์ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมืองสุรินทร์ บ้านท่าสว่าง หมู่บ้านที่ได้รับการยกย่องว่า"ทอผ้าไหมหนึ่งพันสีร้อยสิบหกตะกรอ" เมื่อครั้งทอผ้ายกทองทูลเกล้าถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ จากการริเริ่มผลงานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มทอผ้ายกทอง"จันทร์โสมา" ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทอผ้ายกทองชั้นสูงแบบราชสำนักไทยโบราณ โดยมีอาจารย์วีรธรรม ตระกูลเงินไทยเป็นแกนนำและเป็นผู้รวบรวมชาวบ้านท่าสว่างมารวมกลุ่มกันทำงานทอผ้ายามว่างจากงานไร่งานนา ด้วยการออกแบบลวดลายที่สลับซับซ้อนงดงามและศักดิ์สิทธิ์ผสมผสานกันระหว่างลวดลายการทอแบบราชสำนักกับเทคนิคการทอผ้าแบบพื้นบ้าน จนกลายเป็นผ้าทอที่มีความงดงามอย่างมหัศจรรย์และมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ผลงานที่โดดเด่น

ของที่นี่คือการได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาลให้ทอผ้าสำหรับตัดเสื้อผู้นำและผ้าคลุมไหล่สำหรับคู่สมรสผู้นำ 21 เขตเศรษฐกิจที่มาร่วมประชุมผู้นำเอเปกเมื่อปลายปี 2546 จนเป็นที่รู้จักกันอย่างดีในชื่อ "หมู่บ้านทอผ้าเอเปก" และรางวัล OTOP ระดับ 5 ดาว ของประเทศ ความโดดเด่นของผ้าไหมยกทอง "จันทร์โสม" เกิดจากการเลือกเส้นไหมน้อยที่เล็กและบางเบาผ่านกรรมวิธีฟอกต้มแล้วย้อมสีธรรมชาติด้วยแม่สีหลักสามสีคือสีแดงจากครั่ง สีเหลืองจากแก่นแกแลและสีครามจากเมล็ดคราม สอดแทรกการยกดอกด้วยไหมทองที่ทำจากเงินแท้มาริตเป็นเส้นเล็กๆ บันควบกับเส้นด้าย ใช้ตะกรอเส้นพุ่งพิเศษที่ทำให้เกิดลายจำนวนตะกรอมากกว่าร้อยตะกรอ จนกระทั่งการวางกี่บนพื้นดินธรรมดาที่มีความสูงไม่พอ ต้องขุดดินบริเวณนั้นให้เป็นหลุมลึกไป 2-3 เมตร เพื่อรองรับความยาวของตะกรอที่ห้อยลงมาจากกี่ให้เป็นระเบียบ ให้คนสามารถอยู่ในหลุมเพื่อสอดตะกรอไม่ได้ด้วย เนื่องจากไม้ตะกรอมีจำนวนมาก จึงต้องใช้คนทอถึง 4-5 คน คือจะมีคนช่วยตะกรอ 2-3 คน คนสอดไม้ 1 คน และคนทออีก 1 คน และความซับซ้อนทางด้านเทคนิคการทอ จะได้ผลงานเพียงวันละ 4-5 เซนติเมตรเท่านั้น

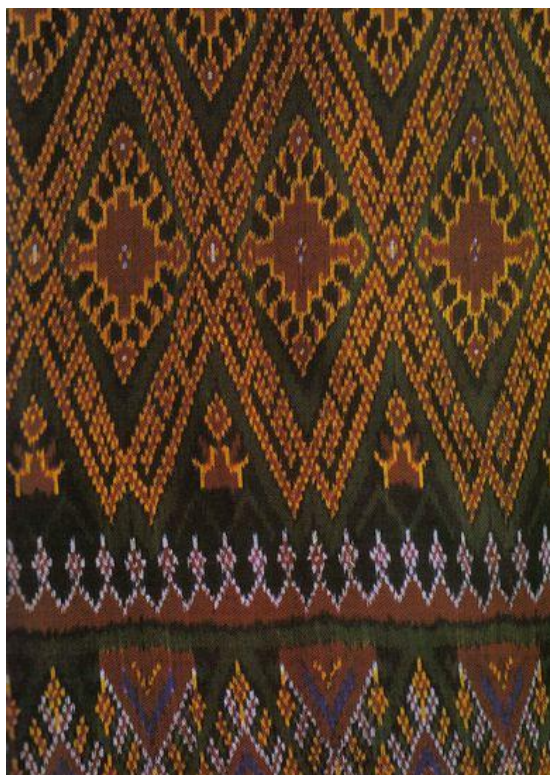

ภาพที่ 2.123 กี่แบบขุดหลุม

2) บ้านนาตัง กิ่งอ.เขวาสินรินทร์ สุรินทร์

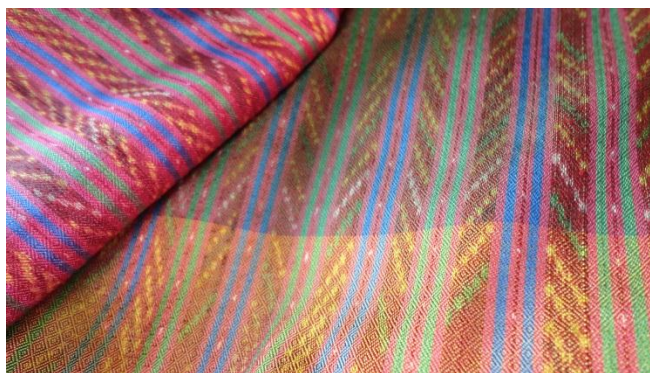
ผ้าทอพื้นเมืองของที่นี่มีเอกลักษณ์ แตกต่างไปจากถิ่นอื่นๆ ซึ่งเป็นศิลปะที่สืบทอดกันมายาวนาน แม้จะไม่ได้ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปมากนัก พวกเขาก็ยังคงทอผ้าตามแบบแผนที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์สืบทอดช้านานมานี้

- ผ้าอัมปรม เป็นผ้านุ่งของผู้หญิง ลักษณะเป็นผ้ามัดหมี่ แต่ไม่เป็นลายรูปร่าง เป็นลายขีดๆ ผ้านี้พิเศษ เพราะมัดทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน ภาษาอังกฤษเรียกว่า doubleikat ในอินโดนีเซีย หรือบาหลีกีมีผ้ามัดสองทางแบบนี้ แต่รู้สึกว่ายากของเขานั้น มัดเป็นรูปเป็นภาพ ผ้าอัมปรม นี้เน้นสีน้ำหมาก ประสีขาว แต่มีสีอื่นด้วย เห็นว่าปักหลังนิยมเอาไปตัดเสื้อ ยากทั้งมัด ยากทั้งทอ และการสีบทุก (ร้อยฟืม) ก็ยาก

ภาพที่ 2.124 ผ้าอัมปรม

- ผ้าโฮล เป็นผ้าไหมมัดหมี่แบบหนึ่ง คล้ายหมี่คั่น คือวางลายเป็น แถบๆ รั้ว บางคนว่า คล้ายน้ำไหล บ้างก็ว่าคล้ายใบไผ่ มีสองแบบ ครึ่งโฮลสโร สำหรับผู้หญิง แล้วก็โฮลเปราะห์ สำหรับผู้ชาย มีลายเชิงผ้า เวลานุ่งโจงกระเบนจะเห็นลายตามขอบแต่เดี๋ยวนี้เราได้เห็นแต่โฮลสโร ทอสามตะกอ เนื้อแน่น ด้านหน้าด้านหลังสีเข้มอ่อนต่างกัน)

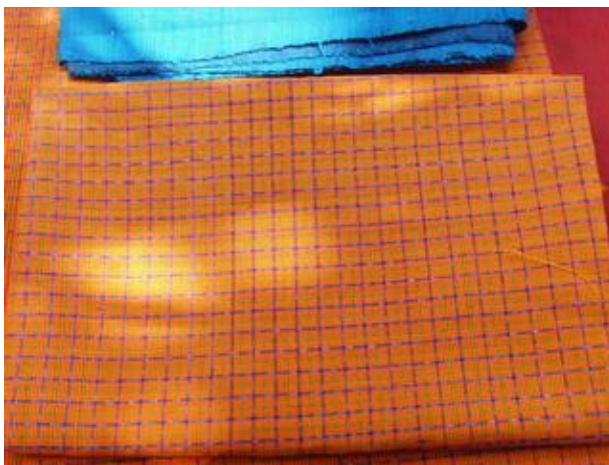
ภาพที่ 2.125 ผ้าโฮล

- ผ้าสะมอ หรือสรมอ เป็นผ้าลายตารางเล็กๆ สีเขียวอมเหลือง คล้ายสีไพล ใช้ด้ายสีเหลือง เขียว ดำ เป็นผ้าสองตะกรอธรรมดา สองหน้าเหมือนกัน

ภาพที่ 2.126 ผ้าสะมอ

- ผ้าสาकु ตำราบอกว่า คู่ แปลว่าสอง คงจะหมายถึง คู่ นั้นแหละ ก็เป็นผ้าคล้ายลายตาราง แต่เส้นตีคู่ สวยงามมาก แต่มีรายละเอียดในการ ร้อยด้าย อาจเทียบเคียงได้กับผ้าขาวม้า แต่ตารางเล็ก สองตะกรอ

ภาพที่ 2.127 ผ้าสาकु

- ผ้าละเบิก เป็นผ้าลายตารางเหมือนกัน แต่เป็นตารางแบบสองชั้น เส้นตารางไม่ทับกัน เหมือนมีช่องสี่เหลี่ยมเป็นช่องๆ ออกแบบได้ยอดเยี่ยมมาก นอกจากการสลับเส้นไหมที่สลับสีแล้ว ยังเป็นการทอแบบหลายตะกรอด้วย ดู เฝิ่นๆ จะเห็นสายตารางดูใกล้ๆ จะเห็นลายในเนื้อผ้า เพราะยก 6 ตะกรอ

ภาพที่ 2.128 ผ้าละเบิก

- ผ้าชนิดเล็ก คำนี้นี้แปลว่าผ้าสไบ เป็นผ้าลายลูกแก้ว หรือลายคล้ายๆ กัน สีนวลหรือสีเส้นไหมฟอกแล้ว ทอแบบหลายตะกรอ ไม่มัด

ภาพที่ 2.129 ผ้าชนิดเล็ก (ผ้าลายลูกแก้ว)

- ผ้ากระเนียว (หรือ กะแนว) ไม่ได้เอามาให้ดู ก็คือผ้าไหมหางกระรอกนั่นเอง เส้นพุ่งให้ด้ายควบ ทำให้ดูเหลือบสีสวยงามมากนอกจากนี้ยังมีผ้าอีกสองสามชนิด ที่เป็นลักษณะเฉพาะของชาวสุรินทร์ จำพวกโสร่ง ขาวม้า และผ้าอื่นๆ เป็นผ้าไหมทั้งหมด

ภาพที่ 2.130 ผ้ากระเนียว

2.2.3.4 จังหวัดมหาสารคาม

1) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดแห่งการศึกษาของภาคอีสาน ผู้วิจัยจึงได้เข้าพบอาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และตัวแทนอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอข้อมูล คำแนะนำเกี่ยวกับกลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มนักออกแบบ จากนั้นแนะนำข้อมูล โครงจับคู่ธุรกิจ โดยทางอาจารย์มีข้อมูลและคำแนะนำดังนี้

- ผู้ประกอบการทอผ้าส่วนใหญ่ที่มีคุณภาพได้รับรางวัลการันตีมากมาย แต่ไม่สามารถหาตลาดที่จะจำหน่ายได้
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เคยทำกิจกรรมในลักษณะการจับคู่ผู้ประกอบการและนักออกแบบ กับบริษัท I-Design แต่กระบวนการจบลงที่การมีผลิตภัณฑ์ใหม่ร่วมกัน ไม่ได้ต่อยอดด้านธุรกิจต่อไป
- คนอีสาน มีลักษณะนิสัยทำงานรวดเร็ว ละเอียดย่อยกับงานที่อยู่ตรงหน้า แต่การจะทำงานออกแบบมักชอบให้บอกว่าจะให้ทำอะไรใด แนะนำในจุดเริ่มต้น
- อาจารย์ที่คณะมีความสนใจในโครงการของเรา และจะช่วยหากลุ่มผู้ประกอบการ นักออกแบบและนักศึกษา

ภาพที่ 2.131 ทีมอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาพที่ 2.132 ผลงานนักศึกษา

2.2.3.5 จังหวัดอุบลราชธานี

1) บ้านคำปุน

ตั้งอยู่เลขที่ 331 ถนนศรีสะเกษ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มอาคารไม้ ในแบบสถาปัตยกรรมอีสานถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตหัตถกรรมผ้าไหมทอมือที่มีชื่อเสียงของจังหวัด ปัจจุบันบ้านคำปุนมีช่างทอผ้ามากกว่า 30 คน ผลิตผ้าไหมตามขั้นตอนแบบดั้งเดิมใช้เครื่องมือเครื่องไม้แบบโบราณโดยไม่ใช้เครื่องจักรทุนแรงอื่นใด เช่น การเตรียมเส้นใยก็ใช้วิธีการตีเกลียวจากการปั่นมือด้วยผ้าทอมือที่มีชื่อเสียงของบ้านคำปุนคือผ้าไหมมัดหมี่ทอผสมเทคนิคจก ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งผลิตเดียวในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีการประดิษฐ์คิดค้นผ้าไหมแบบต่างๆ เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ทอสอดเสริมเส้นพุ่งด้วยลูกปัดแก้วหรือหินต่างๆ และเม็ดเงิน รวมทั้งผ้าทอยกทองแบบอุบลฯ นอกจากนี้บ้านคำปุนยังเป็นผู้นำในการคิดค้น "ผ้ากาบบัว" คือเป็นผ้าเอกลักษณ์ ประจำจังหวัดอุบลฯ ซึ่งกำลังได้รับความนิยมส่งเสริมให้ใช้อย่างแพร่หลาย

ภาพที่ 2.133 บ้านคำปุน

ภาพที่ 2.134 อุปกรณ์โบราณที่ใช้ในการทอผ้าที่บ้านคำปุ่นได้เก็บสะสมไว้

ภาพที่ 2.135 ผ้าทอจากบ้านคำปุ่นจังหวัดอุบลราชธานี

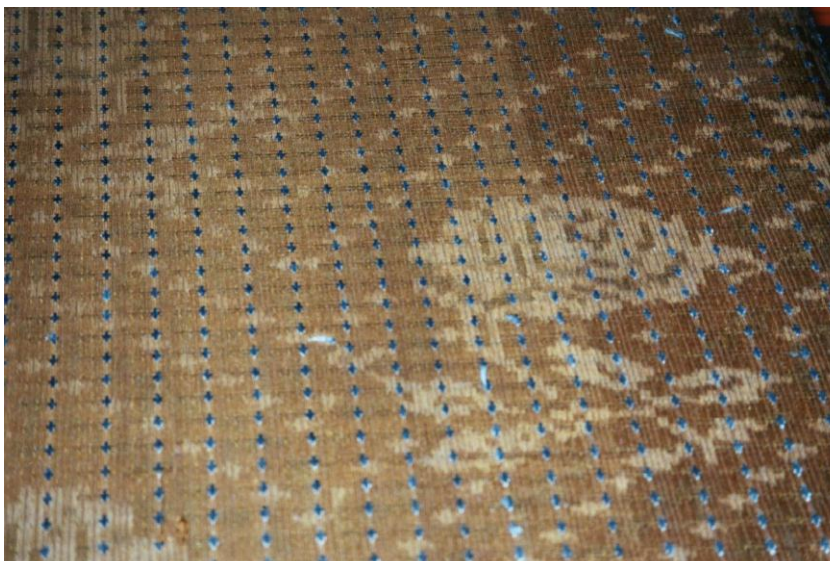
ภาพที่ 2.136 เส้นไหมที่ย้อมสีแล้ว

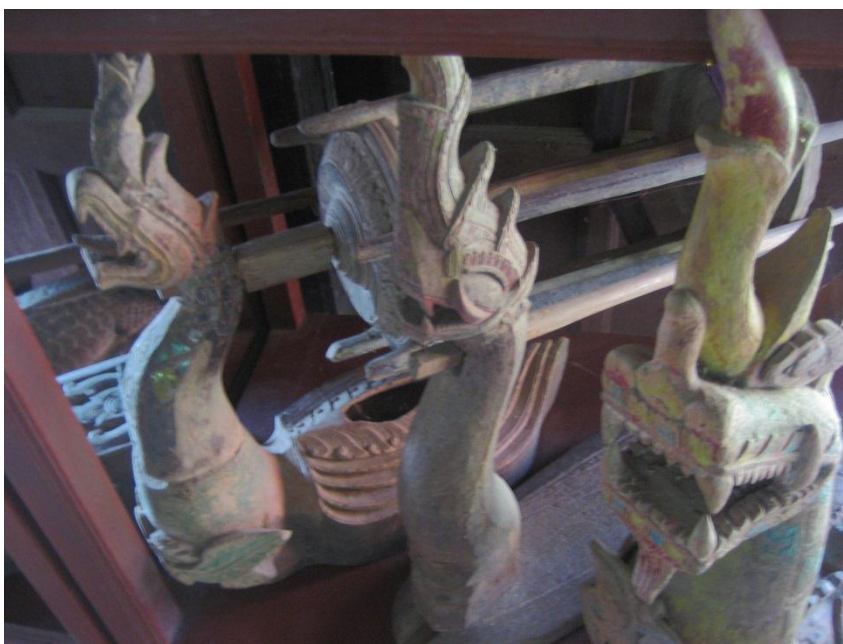
ภาพที่ 2.137 ผ้าทอจากบ้านคำปุ่นจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 2.138 ผ้าทอจากบ้านคำปุ่นจังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 2.139 ผ้าทอลายกบบัวยกดอกกุหลาบจากบ้านคำปุ่น

ภาพที่ 2.140 อุปกรณ์โบราณที่ใช้ในการทอผ้าที่บ้านคำปุ่นได้เก็บสะสมไว้

การสำรวจกลุ่มผ้าในจังหวัดอุบลราชธานี

1) ชุดลำลองผ้าไหม / กลุ่มอาชีพศิลปประดิษฐ์

244 หมู่ 15 บ้านนาคำ ซอยวทันยา ถนนแม่ชี ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี 34000

ติดต่อ : นายเกษม สานนท์ โทร : 045 317380

2) ผ้ากาบบัว / กลุ่มสตรีทอผ้า กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านคำขวาง

เอกลักษณ์ผ้ากาบบัวของบ้านคำขวางคือ ใช้ดินเกลียว ไส้มัด ทอด้วยมือ ใช้
พื้นบ้านทอด้วยความปราณีต

138 หมู่ 5 บ้านคำขวาง ต.คำขวาง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี 34190

ติดต่อ : คุณบุญเยี่ยม ดวงดี โทร : 08-1282-4848, 0-4528-8303

ภาพที่ 2.141 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านคำขวาง

- 3) ผ้าไหมพื้นเรียบ / กลุ่มอาชีพทอผ้าปะอ่าว เลขที่ 119 หมู่ 3 ตำบลปะอ่าว
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 ติดต่อ : คุณสมบูรณ์ ทองล้วน
โทร : 087 960 9605 จุดเด่น: สีสนสวยงามเนื้อผ้าเรียบ ราคา: เมตรละ
250-350 บาท

ภาพที่ 2.142 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพทอผ้าปะอ่าว

- 4) ผ้าไหมกาบบัวสร้างสรรค์ / กลุ่มทอผ้าไหมบ้านลาดสมดี
121 หมู่ 3 บ้านลาดสมดี ตำบลกุศกร อำเภอตระการพืชผล จังหวัด
อุบลราชธานี 34130 ติดต่อ : นางทองมี สุยะลา
โทร : 0 4523 7078 , 0 4523 7061 , 0 4523 7203
ราคาขายปลีก 400-500 บาท ถ้ามีจกด้วยประมาณ 2000 บาท ผ้าไหมทอมือ
ผลิตภัณฑ์ผ้ากาบบัว มีรูปแบบเป็นผ้าขึ้นทอด้วยความประณีต สวยงาม เนื้อผ้าดี

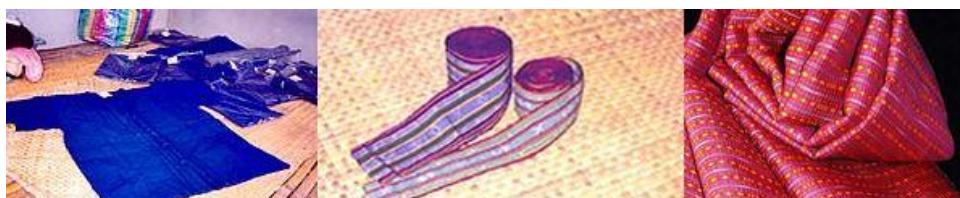
ภาพที่ 2.143 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านลาดสมดี

5) ผ้าทอมือ /กลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมือง

17 บ้านบุรพา หมู่ 9 ตำบลสำโรง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี 34360

ติดต่อ : คุณรัตนา ชานุญเรือง โทร : 045 303096, 086 259 4441

ราคา 350-400 บาท 1,500 เมตร/เดือน สมาชิก 60 คน

ภาพที่ 2.144 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมือง

6) รวมกลุ่มอาชีพสตรีสหกรณ์บริการ ตำบลปะอาว โดยมีนางวิเชียร วิริยะ

ศาสตร์ เป็นประธานกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของกลุ่มที่โด่งดังไปทั่วประเทศ

จะเป็นผ้ากาบบัว บ้านปะอาว หมู่ 5 เลขที่ 114 จังหวัดอุบลราชธานี

232 หมู่ 3 ต.ปะอาว อ.เมือง

โทรศัพท์ : 0819991824

ภาพที่ 2.145 ผลิตภัณฑ์ของรวมกลุ่มอาชีพสตรีสหกรณ์บริการ

7) กลุ่มเย็บผ้าห่มจากเศษผ้า

นาง อรพิน พรหมดาว 08 5771 6988 1 ดอนโพธิ์ หมู่ 1 ต.วาริน อ.ศรีเมืองใหม่ จ.อุบลราชธานี 34250 แม่บ้าน 50 คน เป็นผ้าห่มทำจากผ้าฉนวนโดยจะมีความกว้างประมาณ 1 เมตร ยาว ใช้ผ้าฉนวน หรือเศษผ้า นำผ้าฉนวน หรือเศษผ้า มาตัดให้เป็นชิ้นพอประมาณแยกตามสีส้น แล้วเย็บให้เป็นผืนกว้างยาวตามขนาดพอเหมาะ

ปัญหาที่พบและสิ่งที่ชุมชนต้องการ

1. ยังขาดวัสดุอุปกรณ์
2. ขาดตลาดส่งของ

ภาพที่ 2.146 กลุ่มเย็บผ้าห่มจากเศษผ้า

8) กลุ่มตัดเย็บกระเป๋า หมู่ 2 , กลุ่มเตาประหยัด หมู่ 4

มีการแบ่งการทำงานภายในกลุ่มโดยแยก 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ 1 ฝ่ายผลิตวัตถุดิบ เช่น ผ้าทอ, ผ้ากบบัว ฝ่ายที่ 2 ฝ่ายตัดเย็บประกอบ ผลิตกระเป๋าถือขนาดเล็ก , ใหญ่ – กระเป๋าเอกสาร

ติดต่อ : นายชาญกิจ เสาวณีย์วาทกุล, นายประสิทธิ์ โทบุตร (ม.4)

โทร :01-474784 / 045-246746

ปัญหาที่พบและสิ่งที่ชุมชนต้องการ สมาชิก 15 คน

1. กลุ่มต้องการเงินทุนเพิ่ม
2. กลุ่มขาดอุปกรณ์ เช่น จักรกระบอก
3. ความรู้เรื่องสี และลวดลายผ้า

ภาพที่ 2.147 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตัดเย็บกระเป๋า หมู่ 2 และกลุ่มเตาประหยัด หมู่ 4 (ภาพบน) ชาวบ้านที่ทำงานในกลุ่ม (ภาพล่าง)

2.2.3.6 จังหวัดนครราชสีมา

1) ผ้าไหมปักธงชัย

อ. ปักธงชัย เป็นอำเภอที่เดิมนิยมผลิตผ้าไหมหางกระรอก แต่ในปัจจุบัน จะนิยมผ้าพื้นมากกว่า เพราะนำไปใช้ได้ง่าย

มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะผ้าสีพื้น มีความมันเงาเป็นประกาย ลายเอกลักษณ์ลายมัดหมี่ และลายลูกแก้ว เป็นงานทอมือละเอียด ปราณีต ย้อมสีธรรมชาติ เนื้อผ้าแน่น ผ้าที่นิยม ผ้าพื้น 2 ตะกอ ผ้าหมี่ ผ้าหางกระรอก ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าเหยียบ ทอด้วยกี่กระตุก มีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ พิมพ์ลาย ประดิษฐ์ของชำร่วย

ภาพที่ 2.148 ผ้าไหมปักธงชัย

2) บ้านหล่งประดู่ ห้วยแถลง

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลหล่งประดู่ ริมทางหลวงหมายเลข 2163

มีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้า ในลักษณะครบวงจร ชมกระบวนการฟอก ย้อมสี จากธรรมชาติและสีเคมี รวมทั้งการสาวไหม การทอผ้าลวดลายโบราณ และสมัยใหม่ สอบถามรายละเอียดได้ที่โทร. คุณบุษบา ประเทสัง 089 582 6025

มีการสาธิตกระบวนการฟอกย้อม เอกลักษณะผ้าทอลวดลาย โบราณ ผ้าลายสก็อต ลายมัดหมี่ หางกระรอก พัฒนาสีย้อมจากธรรมชาติให้เกิด ความหลากหลาย จากวัตถุดิบหลายชนิด เช่น ดอกอัญชัน แก่นต้นขนุน เปลือก ต้นคูณ ใบต้นสลอด ครั่ง เกิดเป็นสีสันทันไม่แพ้สีย้อมจากเคมี

ภาพที่ 2.149 ผลิตภัณฑ์ของบ้านหล่งประดู่ ห้วยแถลง

ภาพที่ 2.150 ช่างทอผ้าของบ้านหล่งประดู่ ห้วยแถลง

ภาพที่ 2.151 ชาวบ้านสาธิตการฟอกย้อม

ภาพที่ 2.152 ผ้าไหมของบ้านหล่งประดู่ ห้วยแถลง

3) บริษัทเมืองย่าซิลเค่น(ประเทศไทย) จำกัด

ผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติแล้วนำไปหมักโคลนใช้วัตถุดิบที่อยู่ในบริเวณบ้านหรือท้องถิ่นของตนเองหรือสั่งมาจากจังหวัดอื่นข้างเคียง โดยใช้เส้นไหม(ไหมไทยบ้าน) ในพื้นที่ของตนเองภายในจังหวัดนครราชสีมา ลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งคือจะทอพื้น 2 เส้น เป็นส่วนใหญ่ใช้แรงงานในชุมชนใช้ภูมิปัญญาในการถักทอ ใช้ความประณีตและจินตนาการ

ภาพที่ 2.153 ผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติแล้วหมักโคลน

2.2.3.7 จังหวัด อุตรธานี

1) มูลนิธิรักไทย

กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านนาบัว ต.สุขเส้า อ.เพ็ญ จ.อุตรธานี

ติดต่อ แม่เสมอ พรหมวงษา กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านนาบัว จ.อุตรธานี

โทร. 085-010-3292

ภาพที่ 2.154 กลุ่มผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านนาบัว

เสน่ห์อย่างหนึ่งในการทอผ้าของชาวบ้านคือมักเกิดการทดลองสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทั้งลายทั้งสี ยังมีบรรยากาศของการส่งเสริมโอทอปจากภาครัฐ รวมถึงเมื่อได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิรักไทยมาช่วยพัฒนา สีเส้นและการออกแบบ ลวดลาย ผ้าย้อมครามแบบดั้งเดิมที่เคยมีเพียงสองโทนสี ขาว-น้ำเงินเข้ม จึงเริ่มมีสีเส้นอื่นๆ เข้ามารวมผสมผสาน ทั้งลายท้องถิ่นดั้งเดิมและประยุกต์จากสิ่งรอบตัว ย้อนกลับไปในช่วงโอทอปกำลังบูม 2-3 ปีก่อน มีงานแฟร์ให้วังขายเดือนละหลายครั้ง บรรดาแม่ๆ จะตั้งใจทอผ้าผืนสวยสุดฝีมือเพื่อนำออกไปขายนอกรวมจากสมาชิก 15 คนที่ทำงานที่กลุ่ม ยังมีเครือข่ายอีก 40-50 ครัวเรือนกระจายออกไป แม่เสมอส่งเสริมให้สมาชิกปลูกครามซึ่งขึ้นงามในฤดูฝน รับผิดชอบใช้ในการย้อมอีกด้วย ขั้นตอนการออกแบบ มัดลาย และย้อมสีครามจะทำให้เสร็จสิ้นที่บ้านแม่เสมอ ต่อจากนั้นเครือข่ายจะมารับไปทอ นอกจากออกงานแสดงสินค้าสารพัด ตลาดนาข้าว ซึ่งเป็นแหล่งผ้าทอมือเมืองอุดรฯ ยังรับผ้าไปตัดเย็บ ออกแบบเป็นเสื้อสำเร็จรูป

มูลนิธิรักไทย สำนักงานกรุงเทพฯ

185 ถนนประดิพัทธ์ ซอยประดิพัทธ์ 6 สามเสนใน พญาไท

กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ : 02-265-6888 โทรสาร : 02-271-4467

Email : info@raksthai.org Website : www.raksthai.org

2.2.3.8 จังหวัดชัยภูมิ

1) ระเบียบผ้าฝ้ายไทย กลุ่มสตรีทอผ้าลายขิดบ้านโนนเสลา จังหวัดชัยภูมิ

ประธานกลุ่ม คุณระเบียบ เข็มภูเขียว

ที่อยู่ 255 หมู่ 10 บ้านโนนทัน ต.หนองตุม อ.ภูเขียว จ.ชัยภูมิ 36110

โทร. 081-073-1989 , 044-128-603

กลุ่มสตรีทอผ้าลายขิดบ้านโนนเสลา เป็นกลุ่มผู้ผลิตผืนผ้าครบวงจร ตั้งแต่ขั้นตอน การย้อม การมัดหมี่ การทอ การตัดเย็บ และการแปรรูปที่มีลูกชายของคุณระเบียบเป็นผู้ดูแล โดยกลุ่มจะจัดสรรการทำงานในแต่ละส่วนโดยแบ่งแยกตามความชำนาญของคนในกลุ่ม ผู้ที่รับงานทอหรือตัดเย็บจะรับงานไปทำที่บ้าน เมื่องานสำเร็จจะนำมารวมกันเพื่อขายที่ร้านโดยมีคุณระเบียบเป็นผู้ดูแล ลวดลายของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นลายดั้งเดิม หรือดัดแปลงมาจากลาย

ดั้งเดิมทางกลุ่มได้รับความช่วยเหลือจาก กลุ่มพัฒนาอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ
เข้ามาสอนย้อมสีเคมี และกลุ่มพัฒนาประจำอำเภอจะช่วยพาไปออกบูทตาม
งานแสดงสินค้าต่างๆ

ภาพที่ 2.155 ผ้าลายขิด ผ้าฝ้าย ผืนละ 200 บาท

ภาพที่ 2.156 คุณระเปียบและผ้าฝ้ายมัดหมี่ดินแดง ผืนละ 250 บาท

ภาพที่ 2.157 ผ้าฝ้ายลูกฟูก 450 บาท

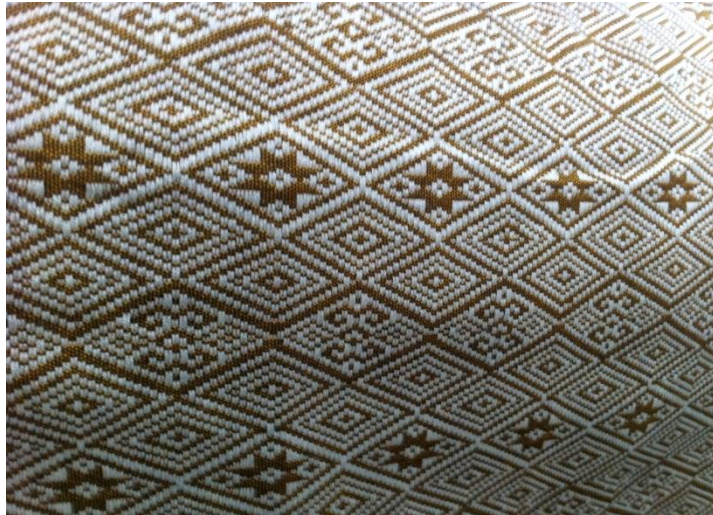
ภาพที่ 2.158 ผ้าฝ้ายมัดหมี่ลายชั้น 250 บาท

ภาพที่ 2.159 ผ้าลายบายศรี

ภาพที่ 2.160 ผ้าตัดชุดสตรี 600 บาท ลายนาคเป่าแคน ผ้าผืนนี้ได้รับรางวัล 5 ดาว

ภาพที่ 2.161 ผ้าลายขอดาว 700 บาท

ภาพที่ 2.162 ผ้าม่านสำเร็จรูปผืนละ 300 บาท

ภาพที่ 2.163 ผ้าขาวม้าฝ้าย

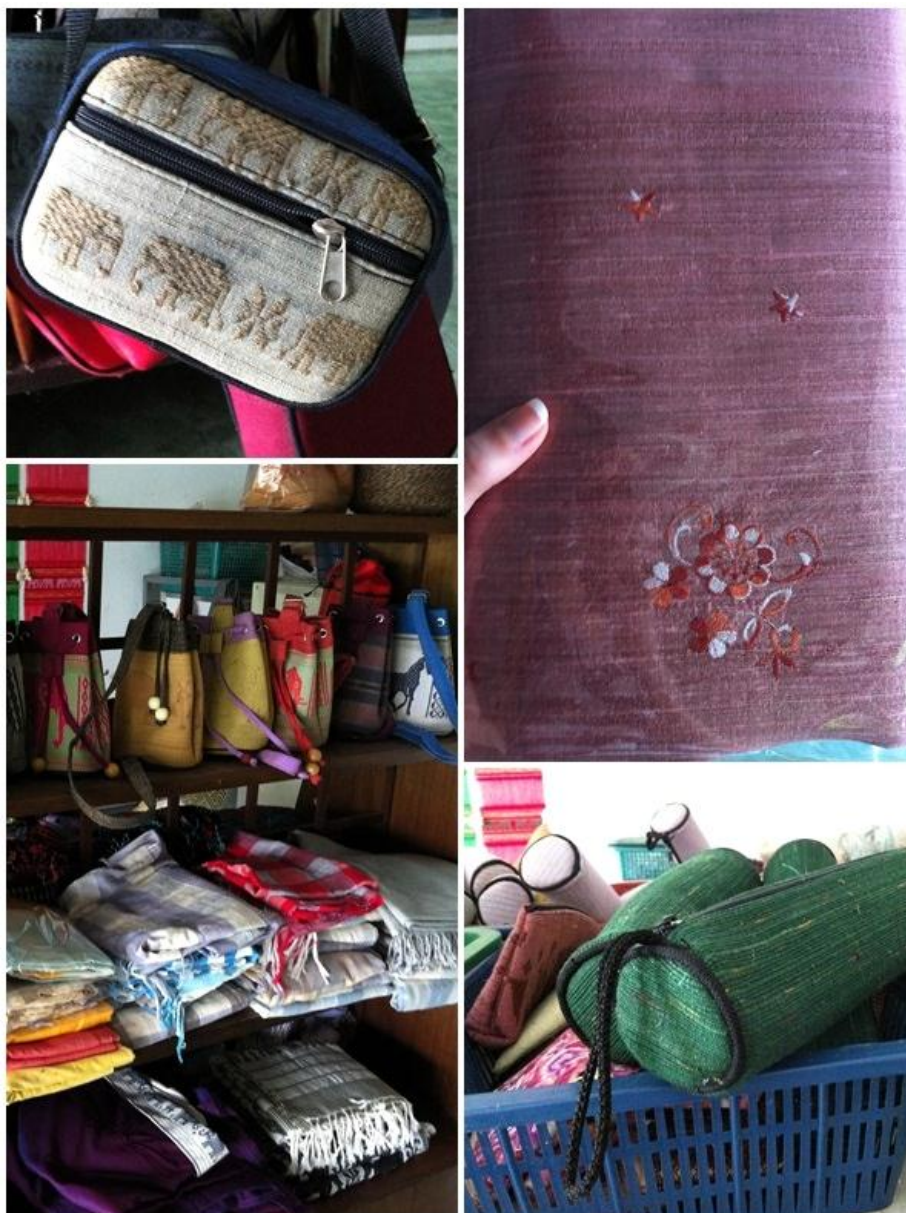
ภาพที่ 2.164 เสื้อสตรีมัดข้อม และเสื้อสตรีผ้ามัดหมี่ ราคา 700 บาท

ภาพที่ 2.165 ผลิตภัณฑ์แปรรูปกระโปรงสตรี และชุดสตรีจากผ้าเก่า

ภาพที่ 2.166 กระเป๋าแปรรูป และผ้าไหมลายจืด

ภาพที่ 2.167 ที่ใส่ดินสอ ใบละ 40 บาท กระเป๋าหิ้วลายช้าง ใบละ 70 บาท
และผ้าไหมปักลาย

ภาพที่ 2.168 ผ้าลายচিতโบราณ

ภาพที่ 2.169 ผ้าฝ้ายมัดหมี่ 500 บาท

2) กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ประธานกลุ่ม คุณอนัญญา เค้านอนก่อ

ที่อยู่ 75 หมู่ 13 ถนนศุภวงศ์ราลึก ต.หนองบัวแดง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ

36210 โทร. 044-872-037,081-725-7727

กลุ่มย้อมสีธรรมชาติบ้านหนองบัวแดง เป็นกลุ่มผู้ผลิตผืนผ้าที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเป็นส่วนประกอบหลัก สมาชิกในกลุ่มทำงานโดยแบ่งตามความถนัดของตนเอง ประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ เช่น เก็บวัตถุดิบ การย้อม การมัดหมี่ การทอ การตัดเย็บ การถัก และขั้นตอนการเก็บความเรียบร้อย(Finishing) ผลิตภัณฑ์แปรรูปของทางกลุ่ม เช่น ผ้าเช็ดตัว ผ้าพันคอ เสื้อเชิ้ตชาย(สำหรับกลุ่มลูกค้าผู้ชายที่ชื่นชอบในลายผ้า ผลิตภัณฑ์ออกมาจำนวนไม่มาก)

ภาพที่ 2.170 ชาวบ้านที่ร่วมกลุ่มย้อมสีธรรมชาติบ้านหนองบัวแดง

ความโดดเด่นของผืนผ้า คือ วัตถุดิบย้อมสีที่มาจากธรรมชาติ สีไม่ตก ผ้าไหมใช้เส้นไหมบ้านซึ่งมีความเงางาม เหนียวมากกว่าไหมผสม(ไหมญี่ปุ่น) สามารถชักเครื่องชักผ้าได้ ลักษณะลวดลายมีทั้งลายโบราณที่มีความปราณีต และมีการพัฒนาลวดลายใหม่จากผู้ทอแต่ละท่าน โดยมีคุณอุ๊ตเป็นผู้ให้คำแนะนำการทำงานของของกลุ่มจะเน้นการทำงานที่เข้ากับวิถีชีวิตของธรรมชาติและชาวบ้าน

กลุ่มลูกค้า เป็นกลุ่มลูกค้าประจำเป็นส่วนใหญ่ ทั้งกลุ่มคนไทยมีขึ้นชอบในความอ่อนนุ่ม และกลุ่มลูกค้าต่างชาติ ซึ่งขึ้นชอบลายมัดหมี่ที่มีลวดลายเล็ก ลายไม่ต้องชัดเจนมาก มีความทันสมัยนอกจากนั้นทางกลุ่มยังสามารถรับผืนผ้า หรือผลิตภัณฑ์จากกลุ่มลูกค้าภายนอก เข้ามาย้อมตามความต้องการได้อีกด้วย

ภาพที่ 2.171 การย้อมสีไหมด้วยสีจากธรรมชาติ (ภาพบนซ้าย)
ไหมที่ผ่านการย้อมแล้ว (ภาพบนขวา) ไหมที่ย้อมสีธรรมชาติแล้ว (ภาพล่างซ้าย)
มัดหมี่ที่ยังไม่ได้ย้อมสี (ภาพล่างขวา)

- วัตถุดิบสีจากธรรมชาติ

สีส้ม จาก เปลือกประดู่ สีเหลือง จาก ต้นมะหาด

สีแดง จาก ครั่ง สีนํ้าเงิน จาก ต้นคราม

สีดำ จาก ต้นมะเกลือ สีเขียว จาก ต้นสบู่เลือด ใบดอกแก้ว และดอกหูกวาง

- เคล็ดลับการการย้อมสีธรรมชาติ

1) การย้อมสีตามวงจรฤดูของผลผลิตจากธรรมชาติ เช่น ในช่วงเดือนกรกฎาคม ต้นมะเกลือให้ผลผลิต ช่วงนี้จะเป็นช่วงที่เตรียมไหมสำหรับย้อมสีดำ เป็นต้น การผลิตผืนผ้าจึงต้องวางแผนเป็นระบบตลอดทั้งปี

2) หากต้องการให้ผ้าย้อมสีธรรมชาติมีสีที่สดใส ให้ย้อมโดยใช้กระทะสแตนเลส แต่หากต้องการทำสีเข้มทึบ ให้ใช้กระทะเหล็ก

3) นำผ้าที่ซักสะอาดแล้ว ยังหมาดอยู่เข้าช่องเย็นก่อนนำไปรีด

4) สีธรรมชาติเป็นสีที่สามารถย้อมซ้ำได้เรื่อยๆ ยิ่งย้อมซ้ำยิ่งได้สีเข้ม เช่น ดำเข้ม ย้อมมะเกลือถึง 12 ครั้ง

- ปัญหาในการผลิต

1) การย้อมสีธรรมชาติจำเป็นต้องรอผลผลิตตามฤดูกาล ทำให้ขั้นตอนการผลิตใช้เวลานานมาก

2) ไหมบ้านให้ผลผลิตน้อย

3) สมาชิกในกลุ่มจะไปทำนาในช่วงหน้าฝน ซึ่งทำให้ต้องเก็บเส้นไหมไว้จำนวนมากเพื่อรอการผลิต

4) ผ้าไหมบางส่วนต้องส่งไปรีด หรือขั้นตอนการเก็บความเรียบร้อย (Finishing) ที่จังหวัดเชียงใหม่

- ปัญหาในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

1) ผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติมีต้นทุนสูง

2) ขาดผู้เชี่ยวชาญในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มเคยแปรรูปกระเป๋าหิ้วขนาดใหญ่ แต่เนื่องจากทางกลุ่มไม่มีนโยบายผลิตผลิตภัณฑ์ลักษณะเชิงอุตสาหกรรม เน้นผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างไม่ซ้ำใคร(สั่งตัดครั้งละประมาณ 10 ใบ) ต้นทุนในการตัดเย็บกระเป๋าจึงสูงมากและต้องจ้างคนภายนอกกลุ่มเป็นผู้แปรรูป

3) คนภายในกลุ่มยังไม่มีความสามารถในการแปรรูปที่เพียงพอ เช่นรูปแบบการตัดเย็บ การวางลวดลายผ้า

ภาพที่ 2.172 ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมประยุกต์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหนองบัวแดง

ภาพที่ 2.173 ผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติลายข้าวหลามตัด

ภาพที่ 2.174 ลายไหมดแดง 1,800 บาท ลายเด่นของกลุ่ม

ภาพที่ 2.175 ไหมมัดหมี่ย้อมคราม ลายข้าวหลามตัด 25,000 บาท

ภาพที่ 2.176 ผ้าคลุมลายไหม ผืนละ 900 บาท ผ้าคลุมไหล่มัดหมี่

ภาพที่ 2.177 ผ้าไหมมัดหมี่ย้อมคราม

ภาพที่ 2.178 ฝ้ายปั่นมือพื้นละ 400 บาท สามารถนำไปบุเฟอร์นิเจอร์ได้

ภาพที่ 2.179 ผลิตภัณฑ์แปรรูป

3) ร้านนพพรไหมไทย

ประธานกลุ่ม คุณนพพร รูปชัยภูมิ

ที่อยู่ 761/1 หมู่ 1 ต.บ้านเขว้า อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ 36170

โทร. 044-829-948 ,081-976-0707

ร้านนพพรไหมไทยเป็นผู้ประกอบการผ้าไหมร้านใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิ เปิดให้บริการมาแล้วกว่า 25 ปี ผลิตภัณฑ์ภายในร้านมีความหลากหลายทั้งผ้าไหมสีพื้น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าขาวม้าไหม เสื้อบุรุษ เป็นต้น โดยมีคุณยายคำพลอย ยงชัย(คุณแม่ของคุณนพพร) เป็นผู้ออกแบบลวดลาย ควบคุมการย้อมสีทั้งหมด จากนั้นส่งต่อให้กับสมาชิกในกลุ่มดำเนินผลิตผืนผ้าในขั้นตอน การมัดหมี่ และการทอ

คุณยายคำพลอยมีความชำนาญในการออกแบบลวดลาย และมัดหมี่เป็นอย่างมาก เนื่องจากเริ่มทอผ้าตั้งแต่อายุ 12 ปี ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากพ่อแม่ พัฒนาฝึกฝนด้วยตนเอง ทำให้ผืนผ้ามีความสวยงามจนสามารถขายได้เป็นจำนวนมากจึงตัดสินใจเปิดเป็นร้านค้า มีสมาชิกร่วมผลิตผืนผ้าประมาณ 15 คน และเริ่มพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์

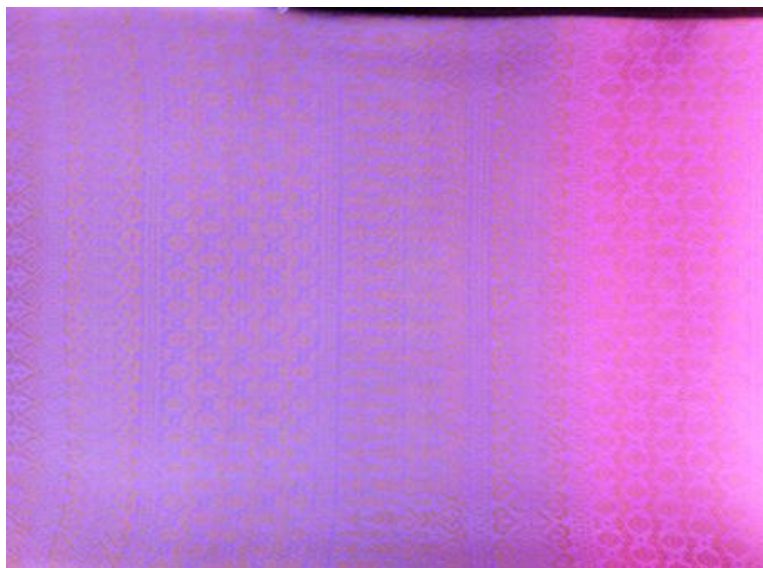
ภาพที่ 2.180 ผ้าไหมของร้านนพพรไหมไทย และคุณยายคำพลอย

ภาพที่ 2.181 ผ้าขาม้าไหม ผืนละ 500 บาท

ภาพที่ 2.182 ผ้าไหมลายขอนารี ผืนละ 2,000 บาท (ขนาด 2 หลา)

ภาพที่ 2.183 ไหมเทียมไล่สี ผืนละ 650 บาท

ภาพที่ 2.184 ผ้าไหมมัดหมี่ของร้านนพกรไหมไทย

กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหนองบัวแดง

- ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามตั้งแต่ระดับเส้นใย สี และพื้นผ้า
- ราคาของผลิตภัณฑ์สูงมากเนื่องจากผลิตภัณฑ์มีความปราณีต และจับกลุ่มลูกค้าระดับสูง ทำให้หากเรานำพื้นผ้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ราคาจะสูงมากซึ่งไม่สามารถแข่งขันด้านราคาในตลาดทั่วไปได้
- มีศักยภาพ

ร้านนพรไหมไทย จังหวัดชัยภูมิ

- ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามตั้งแต่ระดับเส้นใย สี พื้นผ้า โดยเฉพาะลวดลายที่มีการประยุกต์มาจากลวดลายโบราณ ผลิตภัณฑ์ดูมีคุณค่า มีราคา
- ด้านราคาสามารถแข่งขันได้ในตลาดทั่วไป
- เครื่องแต่งกายมีรูปแบบการตัดเย็บที่ดี แต่ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ยังต้องใช้การออกแบบเข้ามาช่วย
- มีศักยภาพ

สรุปผลการสำรวจระเบียบผ้าฝ้ายไทย

และกลุ่มสตรีทอผ้าลายขิดบ้านโนนเสลา จังหวัดชัยภูมิ

- ผ้าส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย ซึ่งราคาถูก
- ต้องแก้ไขการออกแบบตั้งแต่ระดับ เส้นใย สี ผืนผ้า และรูปแบบการตัดเย็บเครื่องแต่งกาย
- สามารถออกแบบลวดลายทอเองได้ในเชิงโครงสร้าง แต่ยังไม่พร้อมสำหรับการขายในกรุงเทพ หรือต่างประเทศ
- เชิงผลิตภัณฑ์ สามารถนำลวดลายมาพัฒนาเป็นปลอกหมอนได้ภายในร้านมีผลิตภัณฑ์เบาสำหรับนั่งที่มีแนวโน้มสามารถพัฒนาเป็นที่นอนตกเตียงบ้านที่สวยงาม
- กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย
- มีศักยภาพ

ตารางที่ 2.3 สรุปผลการสำรวจระเบียบผ้าฝ้ายไทยและกลุ่มสตรีทอผ้าลายขิดบ้านโนนเสลาจังหวัดชัยภูมิ

กลุ่ม	เส้นใย	สี	ลวดลาย	finishing	ผืนผ้า	ออกแบบผลิตภัณฑ์	เครื่องแต่งกาย	การตลาดการขาย	ศักยภาพ
ระเบียบผ้าไทย			/						/
			โครงสร้าง						
หนองบัวแดง	/	/	/	/	/	/		/	/
นพกรไหมไทย	/	/	/	/	/		/	/	/